

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Diplomová práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Hrad Kunětická hora
(projekt pro školní výlet ve 4. a 5. ročníku ZŠ)

Diplomová práce

Autor: Lukáš Knaute
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy (1. stupeň)
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy (ZS1)
Vedoucí práce: Mgr. Martin Skutil, Ph.D.

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Lukáš Knaute
Osobní číslo:	P12990
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy (1. stupeň)
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název tématu:	Hrad Kunětická hora - projekt pro školní výlet ve 4. a 5. ročníku ZŠ
Zadávající katedra:	Ústav primární a preprimární edukace

Zásady pro vypracování:

Cílem práce je připravit a ověřit projekt, v rámci kterého budou žáci poznávat každodenní život na hradě Kunětická hora v 16. století. Teoretická část bude obsahovat informace o historii hradu a popis metodického základu práce. Praktická část bude obsahovat návrh projektu, metodických postupů a pracovních listů pro žáky. Projekt bude ověřen v praxi.

Vedoucí diplomové práce:	Mgr. Martin Skutil, Ph.D. Ústav primární a preprimární edukace
Oponent diplomové práce:	PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.
Datum zadání diplomové práce:	18. 12. 2015
Termín odevzdání diplomové práce:	22. 6. 2017

doc. PhDr. MgA. František
Vaníček, Ph.D.
děkan

PhDr. Pavel Zíkl, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové, dne 22. 6. 2017

Poděkování

Rád bych poděkoval panu Mgr. Martinu Skutilovi, Ph.D. za věcné připomínky a cenné rady při vedení mé diplomové práce a taktéž za vstřícnost, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnoval.

Rovněž děkuji zaměstnancům hradu Kunětická hora za trpělivost a ochotu během společných setkání, jež mi pomohla tuto práci zkompletovat.

Anotace

KNAUTE, Lukáš. *Hrad Kunětická hora - projekt pro školní výlet ve 4. a 5. ročníku ZŠ*. [Diplomová práce]. Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 69 s.

Název diplomové práce: Hrad Kunětická hora - projekt pro školní výlet ve 4. a 5. ročníku ZŠ

Téma diplomové práce je vybráno i s ohledem na perspektivu budoucí spolupráce mezi hradem Kunětická hora a jednou z nejbližších škol v okolí hradu, ZŠ Sezemice. Projekt přináší podrobné seznámení s každodenním životem na hradě v 16. století a s proměnami, kterými Kunětická hora během svých dějin prošla. Cílem projektu je samostatnost žáků při řešení problémů, rozvíjení morálně volných vlastností a objektivní reflexe výsledků své činnosti. Součástí projektu je rovněž samotná návštěva jedné sakrální a jedné hradní památky.

Teoretická část obsahuje informace o historii hradu a popis metodického základu práce. Praktická část obsahuje návrh projektu, metodických postupů a pracovních listů pro žáky. Výsledným produktem projektu je příručka s informacemi a materiály, které žáci získali v průběhu celého konání projektu.

Projekt byl ověřen v praxi ve 2. pololetí školního roku 2016/2017 ve 4. a 5. ročníku ZŠ Sezemice.

Klíčová slova: Projekt, projektová výuka, Kunětická hora, hrad

Annotation

KNAUTE, Lukáš. *Kunětická Hora Castle - a project for school trip in the 4th and 5th class of elementary school* [Diploma dissertation]. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 69 pp.

The name of the Diploma dissertation: Kunětická Hora Castle - a project for school trip in the 4th and 5th class of elementary school

The theme of the Diploma dissertation is also chosen with regard to the perspective of future cooperation between the Kunětická hora castle and one of the closest schools in the vicinity of the castle, the Sezemice elementary school. The project brings a detailed insight into the everyday life on the castle in the 16th century and the changes that Kunětická hora has gone through during its history. The aim of the project is pupils' autonomy in solving problems, developing moral responsibility and objective reflection of the results of their activities. One of the parts of the project is also a visit to one sacral and one castle monument.

The theoretical part contains information about the history of the castle and a description of the methodical basis of the work. The practical part contains the project proposal, methodical procedures and worksheets for pupils. The resulting product of the project is a handbook with information and materials that pupils gained throughout the project.

The project was verified in practice in the second half of the school year 2016/2017 in the 4th and 5th year at the Sezemice elementary school.

Keywords: Project, project teaching, Kunětická hora, castle

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomová práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 1/2013
(Řád pro nakládání se školními a některými jinými autorskými díly na UHK).

Datum: ..... Podpis studenta: .....

Obsah

Obsah	9
1 Úvod	10
2 Projektové vyučování	12
2.1 Progresivní výchova	12
2.2 Rozvíjení dítěte	13
2.3 Vlastivědný projekt	13
3 Kunětická hora.....	16
3.1 Přírodní podmínky	16
3.2 Historie	17
3.2.1 První osídlení.....	17
3.2.2 Husitský palác	19
3.2.3 Královský hrad	20
3.2.4 Počátky vlády Pernštejnů	21
3.2.5 Konec zlaté éry	26
3.2.6 Dlouhé roky chátrání	28
3.2.7 Třicetiletá válka	28
3.2.8 Temná staletí	30
3.2.9 Muzejní spolek Pardubice	33
3.3 Současnost.....	37
3.4 Pověsti o Kunětické hoře	38
4 Přípravná fáze projektu.....	41
5 Realizační fáze projektu	44
5.1 Plánování průběhu projektu	44
5.2 První projektový den	44
5.3 Druhý projektový den	49
5.4 Třetí projektový den.....	52
5.5 Čtvrtý projektový den – návštěva hradu Kunětická hora.....	55
5.6 Pátý projektový den.....	56
6 Reflexe a hodnocení projektu	60
7 Závěr.....	63
8 Použité zdroje:	64
9 Seznam příloh.....	68

1 Úvod

Projektová metoda je možností otevřít žákům cestu za poznáváním nejen teoretických faktů, ale spousty dalších souvislostí, které je budou provázet po celý život. Objevování a zážitky, které jsou předpokladem pro získávání informací v projektové metodě, jsou dle Deweye klíčem k příjmu nových znalostí a zkušeností. Ty díky emocionálnímu zážitku dětem utkví v paměti mnohem snadněji – oproti klasickému memorování a opakování během vyučování pomocí klasických metod.

Jako začínající učitel mám stále v paměti dny, kdy jsem základní školu navštěvoval sám a dokážu tak snadno z pohledu žáků ocenit význam projektového vyučování. Vždy mi totiž záleželo nejen na objemu získaných vědomostí, ale i na prostředí, v němž trávím spousty hodin mého života během období, které má tak zásadní vliv na další budoucnost. V projektech žáci komunikují, spolupracují, řeší vzniklé problémy a dostávají možnost předvést své možnosti při činnostech, ke kterým by se možná ne vždy dostali. Veškeré tyto náležitosti jsou klíčovým faktorem pro vybudování zdravého prostředí, které je dle Coufalové pro svůj neustále pozitivní charakter dětem dostatečně motivující.

Nejen pro tyto důvody je mně osobně metoda projektu velice sympatická a rozhodl jsem se ji využít ve své diplomové práci. Vysoká nejen časová náročnost na přípravu, kterou si projekt vyžádá a jež je mnohým učitelům hlavním důvodem pro jeho nezařazení, mě však jasně udává směr, jakým se tento projekt zabývá – coby učitel mající v oblíbené vyučování vlastivědy a zároveň bývalý průvodce na hradě Kunětická hora jsem si dovilil spojit tyto souvislosti v jeden celek, do něhož integruji rovněž ostatní předměty pátého ročníku, ve kterém jsem pro školní rok 2016/2017 třídním učitelem.

Projekt „Kunětická hora“ jsem tvořil v návaznosti na ŠVP mé Základní školy Sezemice, kde v tematických plánech pro vzdělávací oblast „Člověk a jeho svět“ žáci v červnovém učivu vlastivědy mají používat informační zdroje k objasnění minulosti našeho regionu, odlišovat současnost a minulost v našem životě a orientovat se v časových údajích a vztazích mezi historickými ději a jevy. Vzhledem k tomu, že připravené aktivity projektu a exkurze na hradě Kunětická hora kráčí ruku v ruce s tematickými plány naší školy, považuji pro svoji třídu tento projekt za vyloženě žádoucí.

Do své diplomové práce jsem tak zapracoval základní informace o projektové metodě, na něž v teoretické části navazují poznatky o hradu Kunětická hora napříč celými jeho dějinami od historie až po současnost. Praktická část následně obsahuje podrobně zpracovaný projekt od fáze přípravy až po samotnou realizaci, která v posledních dnech školního roku 2016/2017 uvedla celý projekt do praxe. Cílem celé práce je tedy připravit a ověřit projekt, v rámci kterého budou žáci poznávat každodenní život na hradě Kunětická hora v 16. století

2 Projektové vyučování

Školní výuka během svého vývoje zaznamenala mnoho pokusů o reformy, ať již úspěšných, či nikoliv. Stejně tak prošla řadou proměn, přičemž snahou o přispění ke zvýšení úrovně vzdělávání se zabývalo mnoho osobností, které jsou pro nás spjaty s různými výchovnými koncepcemi – z jejich výčtu, který uvádí Vladimír Václavík (1997), lze příkladem uvést jména jako Jean Jacques Rousseau, Lev Nikolajevič Tolstoj, Marie Montessoriová či z českých pedagogů Tomáš Garrigue Masaryk nebo Jan Amos Komenský.

Jednou ze zmíněných pedagogických metod je i projektové vyučování, vycházející z myšlenek pragmatické pedagogiky, jejíž kořeny sahají do období na přelomu 19. a 20. století v USA. Jak uvádí Coufalová (2006), principem, na němž byla tato filozofie odjakživa založena, bylo snažení o účelné a efektivní jednání, jež mělo být nejen předpokladem pro touhu samotných dětí po vědění, ale především jejich kvalitní přípravou do praktického života.

2.1 Progresivní výchova

Pragmatismus, mezi jehož nejvýznamnější osobnosti řadíme například Williama Jamese či Johna Deweyho, dle Vladimíra Václavíka (1997) klade důraz na zkušenosti dítěte a snaží se předcházet pasivitě žáka, což se snaží zajistit jejich prožitky a odklonem od tradičních představ striktní disciplíny a drilu spjatého s vyučováním. Jak uvádí Coufalová (2006, s. 8) na přenosu těchto myšlenek do praxe se následně podílel William Heard Kilpatrick, blízký Deweyův spolupracovník, rovněž označovaný coby zakladatel projektové metody. Ta je vystavena právě na již zmiňovaných přístupech a není divu, že v návaznosti na stále častější snahu učitelů využívat ve výuce alternativní prvky vzdělávání zaujímá pro mnohé pedagogy důležité postavení. Její uplatnění má mnoho důvodů – ty lze je shrnout tvrzením, že *„při projektovém vyučování je přesahován rámec jednotlivých předmětů, řeší se problémy, které jsou žákům blízké a na nichž se proto snadno zainteressují“* (Václavík, 1997, s. 84).

2.2 Rozvíjení dítěte

Kašová (1995) uvádí, že proti tradiční škole tak během projektového vyučování přikládáme zvýšený význam na přítomnost faktorů, které během tradičního způsobu výuky bývají mnohdy potlačovány. V důsledku toho do hry vstupují pozitivní podněty, které umožňují žákům cestu za poznáním. Dovolil jsem si na základě jejích poznatků (1995) vybrat informace, které považuji za nejdůležitější a vytvořit z nich jakousi pyramidu. Její spodní část symbolizuje základ, jehož přítomnost ve škole je nutná k potřebnému rozvoji dítěte. Ten je následně předpokladem pro cestu za poznáváním:

Obr. 1 – Pyramida faktorů ovlivňujících rozvoj dítěte ve škole

Právě přirozená touha po poznávání je tak stěžejním důvodem, hovořícím pro uspořádání exkurze, definované jako „*Skupinová návštěva významného nebo zajímavého místa či zařízení, která má poznávací cíl. Jedna z organizačních forem výuky konaných v mimoškolním prostředí, má přímý vztah k obsahu vyučování: ilustruje, doplňuje, rozšiřuje žakovu zkušenost*“ (Průcha, Mareš, Walterová; 2003, s. 63).

2.3 Vlastivědný projekt

I s ohledem na Deweyovo (1920) tvrzení o společnosti lze průběh projektu chápat jako metaforu na běžný život, ve kterém člověk řeší mnoho nejrůznějších situací - ať už chce nebo ne, ať už s nimi dopředu počítá, nebo ne. A stejně jako v projektu, ani v běžném životě člověk dopředu neodhadne přesný výsledek své činnosti. Není však nikde psáno,

že správné řešení je pouze jedno, stejně tak jako je kvantum různých cest k jeho dosažení.

Dewey (1920) ve svých tvrzeních říká, že společnost lze velice těžko chápat jako jeden celek. Je totiž samozřejmé (ale ne vždy to běžný člověk ve svých postojích bere na vědomí), že člověk je součástí nikoliv jedné, ani dvou, ale mnoha dalších seskupení, které si sám dovolím pojmenovat jako "mikrospolečnost". Tyto jednotlivé části se však dále dělí a až na konci celého tohoto členění stojí sám člověk, ve své egoistické podobě. Projektová výuka tak v některých ohledech svým demokratickým přístupem hledá metody, které by se ideál jednotlivce pokusily pozvednout na formu jednotné společnosti.

Když myšlenky Johna Deweyho aplikuji na současné základní vzdělávání v České republice, neubráním se pocitu, že projektové metody lze využívat na školách mnohem častěji. Důraz na memorování sice nechci odsoudit, nicméně jeho vliv na žáky zdaleka nenabízí všechny oblasti, které si dítě potřebuje osvojit. Chci-li tato tvrzení podložit statistikami, pak bych rád odkázal na údaje Českého statistického úřadu (2016), které nám sdělují, že *"Podíl absolventů vysokoškolského studia na české populaci 25–64letých dosáhl v minulém roce 22 %"* (Český statistický úřad, 2016).

Mimo tyto občany pochopitelně existuje spousta dalších, kteří své znalosti získané na základních školách využijí v každodenním životě. Není však možnost klást větší důraz na výchovu žáků po stránce osobnostní, zvláště když může jít ruku v ruce se získáváním nových vědomostí, jako je tomu u projektů? Nemusím se opírat o žádné statistiky, abych se dozvěděl, kolik dětí ve svém budoucím životě krom nabytých znalostí využije i umění spolupráce, komunikace či pozitivní přístup k okolnostem - úplně všichni, tedy 100%. Jako brána ke skvělým možnostem pro činnost na projektech se tak pedagogovi ve škole otvírá jeden z tradičně oblíbených předmětů - vlastivěda.

Vlastivěda coby vyučovací předmět, tradičně navazující na prvouku, spadá dle RVP ZV (2016) do vzdělávacího oboru Člověk a jeho svět, který je členěn do dalších pěti tematických okruhů. Rozhodnutí o využití projektové výuky se tak v tomto případě přímo nabízí a je přímo podpořeno tvrzením, dle kterého *„propojováním tematických okruhů je možné vytvářet v ŠVP různé varianty vyučovacích předmětů a jejich vzdělávacího obsahu“* (RVP ZV, 2016, s. 42). Integrovaní několika předmětů do

jednoho projektu zaštitěného návštěvou hradní památky coby vlastivědnou exkurzí je tak v tomto ohledu přímo žádoucí.

Porovná-li znaky tradiční výuky s tou projektovou, vyznívá mi pak výsledné rozhodnutí o volbě metod výuky vlastivědy rozhodně ve prospěch projektové formy. V charakteristice oboru *Člověk a svět* totiž dokonce RVP ZV (2016) udává, že *„potřebné vědomosti a dovednosti ve vzdělávacím oboru *Člověk a jeho svět* získávají žáci především tím, že pozorují názorné pomůcky, přírodu a činnosti lidí, hrají určené role, řeší modelové situace atd.“* (RVP ZV, 2016, s. 42).

3 Kunětická hora

3.1 Přírodní podmínky

Poloha

Ve východní části Polabské nížiny se nad okolními rovinami tyčí kopec, viditelný již z dálky několika desítek kilometrů – Kunětická hora. Okolní krajinu František Řivnáč ve svém průvodci popisuje slovy: „*Nízké břehy, lučiny, roztroušené duby, malé lesíky a daleká rovina, z níž malebně Kunětická hora vyniká, táhnou se po obou stranách*“ (Řivnáč, 1882, s. 506 – 507). Není tedy divu, že kopec svým vzhledem dává okolnímu světu najevo svou dominanci.

Jeho nadmořská výška je dle Demka (2006) okolo 306 metrů nad mořem. Autor rovněž dodává, že se jedná o nejvyšší bod Kunětické kotliny a nachází se zhruba 1,5 km od obce Kunětice, v jejímž názvu lze pochopitelně najít přímou souvislost s opodál stojícím hradem.

Vznik hory

„Východočeský Říp¹“, jak je mnohými v okolí hora označována, je kopcem kuželovitého tvaru, „*převážně zalesněný smrkem a borovicí s příměsí vzácných listnáčů*“ (Demek, 2006, s. 259). Skála, která je z části kopce odtěžena kamenolomem z 19. století, je sopečného původu a vznikla v období třetihor. Tento čedičový útvar, převyšující okolní krajinu o zhruba 82 metrů, však sopkou není, jelikož magma zde nikdy nevystoupilo na zemský povrch a utuhlo ještě pod ním. V důsledku této činnosti je tak obyvateli okolních sídel Kunětická hora mylně považována za sopku, byť se jedná, jak uvádí Demek (2006), o neovulkanický suk.

Ekosystém

Unikátnost Kunětické hory dále potrhává vyjádření Centra ochrany přírody (2014), které ve svém plánu péče o přírodní památku Kunětická hora přináší fakt, že samotný kopec je domovem pro druhy rostlin a živočichů, jež jsou svým rázem typické spíše pro jiná území. Skladba těchto organismů je zde natolik jedinečná, že v některých případech

---

¹ Toto označení používá např. Herout (1958), lze se s ním setkat i v samotném průvodcovském textu na Kunětické hoře

se daná rostlina či živočich vyskytuje z celých východních Čech pouze na tomto vyvýšeném kopci, čemuž napomáhá průměrná roční teplota 7,8 °C, jež je oproti okolnímu prostředí s nižší nadmořskou výškou o poznání nižší.

3.2 Historie

3.2.1 První osídlení

Jak jsem však již zmínil, nejen geologický podklad v souvislosti s těžbou kamene, ale i strategická poloha Kunětické hory lákala člověka k její návštěvě již od pradávna. Oficiální internetové stránky hradu tvrdí, že Kunětická hora byla „*díky své siluetě a monumentálnímu postavení v krajině osídlena již v období pravěku. Doloženo je osídlení mladší a pozdní doby bronzové a starší doby železné*“ (Internetové stránky hradu, 2017).

Archeologický průzkum prováděný ve druhé polovině 20. století potvrdil, že řeka Labe, která teče v blízkém okolí Kunětické hory, dala již v dávných dobách lidem dobré podmínky pro zemědělství. Jak ve své výpovědi uvádí kastelán hradu Kunětická hora Miloš Jiroušek (2017), mezi 12. a 9. stoletím před naším letopočtem pojal horu coby své sídlo lid lužické kultury, což je možné doložit mnohými nálezy včetně pohřebišť v kunětické obci nedaleko hradu. Za další velice významný nález kastelán považuje mlýnky pojící se k přítomnosti kmenu Keltů z dob od 5. století před naším letopočtem.

Chceme-li dle Jirouška (2017) spolehlivě určit kdy a kdo nechal vybudovat hradní komplex, jež se na Kunětické hoře nacházel ještě před příchodem prvního historicky doloženého majitele Kunětické hory – Diviše Bořka z Miletínka, nedostatek písemných pramenů objasňujících situaci okolo Kunětické hory nás bohužel odsouvá do oblasti spekulací.

Jednou z prvních teorií, snažící se objasnit vznik a pojmenování hradu na Kunětické hoře, je text Václava Hájka z Libočan (1918). Ten popisuje velmi bohatého a mocného dvořana knížete Křesomysla, který se jmenoval Kunák s jeho chotí Ctiborkou, kteří poslali své služebníky na východ, hledat co možná nejvhodnější místo pro založení nového sídla.

První noc služebníci přečkali nedaleko Přerova, druhou u města Libice, třetí u Brůdku a čtvrtý nocleh našli pod vysokou horou, kterou uznali za vhodnou pro založení panského sídla. Vrátili se pro samotného Kunáka, který nemeškal čas a okamžitě se vydal na cestu se svými průvodci.

Když společně vystoupali na kopec, viděl Kunák roviny, lesy, řeku Labe a oblíbil si jej natolik, že dal na hoře vystavět dvůr, jemuž dal jméno „Kunákův“. Tu po letech rovněž následovala ves, pojmenovaná „Kunatice“. *„Na té hoře, pod kterouž se osadil, kázal lesy posekati a dům dřevěný krásný postaviti a dal jemu jméno Kunákova hora“ jiní potom ne od Kunáka, ale ode vsi, kteráž pod ním byla, Kunatická hora jemu říkali.*“ (Hájek, 1918)

Teorie, které jsou mladší a byť spíše nepřímé povahy a útržkovité, ale zároveň přesné, shrnuje Jiroušek (2017) s výsledkem, že ve 12. a 13. století nebyl vrchol Kunětické hory nikým osazen. Avšak vzhledem k poloze, kterou je možné považovat za strategicky velice výhodnou (blízkost obchodních cest, úrodná krajina okolo Labe, nedaleko Opatovického kláštera, jehož souvislost s Kunětickou horou je zmiňovaná i ve známé pověsti² z Pardubického kraje), není divu, že druhá polovina 14. století je již období, kde na Kunětické hoře zaznamenáváme poměrně rozsáhlý hradní komplex.

Při současné poloze hradu lze i díky některým pozůstatkům tehdejšího zdiva říci, že palác z předhusitských dob byl orientován, jak říká samotný průvodcovský text (1993), „šikmo“ vůči tomu dnešnímu. Hrad se skládal ze dvou částí, kde součástí každé byla jedna věž – východní část areálu byla obytná s hranolovitou věží, zatímco na západě se tyčila věž válcová.

Jak jsem již zmiňoval, o vlastnících hradu Kunětická hora v této podobě se bohužel můžeme pouze dohadovat. August Sedláček se ve své monografii Hradů, zámků a tvrze království českého (1882) o předhusitském hradu na Kunětické hoře nezmiňuje i přes důkladný průzkum vůbec, kastelán hradu Miloš Jiroušek ve svém rozboru (2017) například podotýká, že dle informací kronikářů patřil tehdejší hrad do majetku templářů či dokonce krále, nejspíše Václava II. Jistý si však je jménem prvního doloženého vlastníka Kunětické hory, kterým byl po zničení nedalekého Opatovického kláštera, do jehož panství Kunětická hora patřila, husitský hejtman Diviš Bořek z Miletínka.

---

² Pověst o pokladu na Kunětické hoře – viz str. 39

Frankenberger a Fiedler ve své publikaci *Slavní vojevůdci* (1997) datují počátek informací o tomto husitském válečníkovi na rok 1412 s dodatkem, že o osm let později dobyl vůdce orebského bratrstva Hradec Králové a následně získal Kunětickou horu.

3.2.2 Husitský palác

Jak uvádí Skrbek (1898), Diviš coby schopný vojevůdce dobře odhadl možnosti, které se mu po zisku Kunětické hory naskytly, a začal s přestavbou původního hradu, trvající zhruba dva roky. Výsledkem byla mohutná husitská pevnost, která pokrývala plochu celého vrcholu hory. Její součástí byl například i suchý příkop či rozsáhlé přednádvoří, které bylo schopné pojmout mnoho bojovníků střežících hrad. Celá přestavba hradu proběhla za účelem opevnění, a to pochopitelně na úkor krásy a výstavnosti – jak ostatně stojí v Ottově slovníku naučném (1901), válečník Diviš se řadil do vladyckého rodu Mrzáků z Miletínka, což o jeho silném materiálním zabezpečení opravdu nesvědčí.

Diviš Bořek z Miletínka *„bojoval po straně Jednoty u Lipan (1434) a učiněn potom od Pražanů purkrabím pražského hradu. Odtud vtrhl r. 1435 k obležení Kolína. (Ottův slovník naučný, 1901).* Jak uvádí Sedláček (1914), za zásluhy se mu poté od císaře Zikmunda Lucemburského dostalo zlegalizování nejen majetku Opatovického kláštera a tím i Kunětické hory, ale i spoustu okolních vsí – například Bohdaneč, Přelovice, Ždánice, Hrobice, Kunětice, Srch, Rosice, Stéblovou, Dříteč, Bukovinu, Borek, Újezd, Rokytno, Bohumileč, Dražkov, ale i mnoho dalších.

Co se týče sklonku života Diviše Bořka z Miletínka, August Sedláček (1882) tvrdí, že oproti předpokladům zůstal přívržencem kalichu, když na Kunětické hoře poskytl azyl husitskému teologovi Janu Rokycanovi³, který se dostal do ohrožení za vystoupení proti příznivcům Zikmunda Lucemburského.

Po Divišově smrti byla dle Herouta (1958) Kunětická hora majetkem Divišova bratra Jetřicha, který ji však záhy postoupil jednomu ze tří Divišových synů – Soběslavu Mrzákovi z Miletínka, který si za svého života *„vyprosil mnohé drobné statky, zejména i Roudnici, a zemřel před r. 1465 (...) Asi v těch dobách král Jiří Kunětickou horu vyplatil, čímž Soběslavovo potomstvo kleslo v chudobu“* (Ottův slovník naučný, 1901).

---

³ Mistr Jan Rokycana, pražský arcibiskup, dle Rosůlka (2013, s. 84) na Kunětické hoře pobýval od 17. června 1437. Na hradě se cítil bezpečně a zůstal tak na dlouhý čas.

Dobrovolné postoupení hradu Soběslavem do rukou krále Jiřího z Poděbrad se dle Augusta Sedláčka (1882) odehrálo v roce 1464, jelikož o rok dříve dle písemných zmínek ještě Soběslav „*seděl na Kunětické hoře*“ (Sedláček, 1882, s. 55), naopak v roce 1465 byla již s jistotou Kunětická hora majetkem krále, jemuž byl Soběslav za svého života vždy věrně nápomocen.

3.2.3 Královský hrad

Různí autoři (Herout, 1958; Nechvíle, 1882; Sedláček, 1882) se shodují na tom, že Jiří z Poděbrad si Kunětickou horu ponechal pouze krátkodobě, přičemž hrad a jeho okolní statky roku 1465 přepsal na své tři syny – Viktorina, Jindřicha a Hynka, knížata Minsternberská, a také na Bočka z Kunštátu.

Okolnosti po smrti Jiříka popisuje Sedláček (1882) tak, že důsledkem následného velkého dělení majetku krále mezi jeho syny Kunětická hora připadla Jindřichovi Minsternberskému, jehož oficiální stvrzení coby vlastníka Kunětické hory provedl král Vladislav roku 1477.

Jindřichovy správcovské schopnosti ovšem Sedláček (1882) neoznačuje coby nejkvalitnější a není tedy divu, že Jindřich záhy musel postupně svůj majetek zastavovat, což se projevilo i na Kunětickohorském panství. Postupné zastavování jeho částí logicky vedlo ke stále menší naději na jejich opětovné získání, což nakonec vyústilo v jediné možné řešení. Po zhruba dvaceti letech strádání, během kterých se o správu hradu dle Jirouška (2017) starali spíše úředníci, přičemž sám Jindřich svou přítomností Kunětickou horu příliš často nepočtil, bylo jedinou možností ji prodat.

Toto rozhodnutí se ukázalo být tím nejlepším, jaké mohl Jindřich Minsternberský učinit, poněvadž, jak uvádí Herout (1958), Kunětická hora se 8. ledna 1491 spolu s Pardubicemi a dalšími přilehlými statky dostala do majetku Viléma z Pernštejna na Helfštejně, čímž skončila éra nejasného vlastnictví Kunětické hory a započalo tím naopak období, jež je dodnes považováno za léta největšího vzestupu a rozkvětu Kunětické hory.

3.2.4 Počátky vlády Pernštejnů

Pernštejnové byli v dobách své slávy velice významným a bohatým rodem. Dle Jana Halady (1992) lze jejich původ dohledat na jihozápadě Moravy, odkud se, jak informuje průvodcovský text na Kunětické hoře (1993) dostali přes Vysočinu (hrad Pernštejn) až do východních Čech.

Halada (1992) označuje za nejvýznamnějšího z rodu Pernštejnů právě Viléma, ústřední postavu napříč dějinami Kunětické hory. Důvody pro toto tvrzení nám blíže objasňuje Petr Vorel ve své publikaci Páni z Pernštejna (1999). Uvádí, že Vilém, mimojiné například vlastník jihočeského panství Hluboká, velice těžil z příjmů plynoucích z tehdy nebývale propracované rybníční sítě, která byla nejrozsáhlejší, jakou naše země pamatují.

Dle slov Miloše Jirouška (2017) získalo budování rybníčních sítí na našem území popularitu zhruba v polovině 15. století, což potvrzuje Vorel (1999), který již zachází do detailů ohledně rybníční sítě budované Pernštejnů. Příhodné podmínky pro budování velkolepých vodních staveb, zahrnujících i množství umělých kanálů, byly Pernštejnům dány nejen terénními možnostmi, ale i získáním pozemků (i díky přízni krále Vladislava Jagellonského), které byly územně natolik kompaktní, že nebylo třeba zabývat se zájmy sousedních vrchností během samotného budování celého rozlehlého systému.

Ve výčtu Vilémových vybudovaných vodních staveb zmiňuje coby jejich osu umělé vodní kanály – „*Dvakačovický napáječ vodou z Chrudimky rybníky na jihovýchod od Pardubic. Počápecký kanál, menší, ale technicky nesmírně náročná stavba (...) vodou z Loučné zásoboval několik rybníků východně od Pardubic*“ (Vorel, 1999, s. 109). Jako nejznámější a nejdůležitější je však samozřejmě uveden Opatovický kanál sloužící dodnes, dosahující délky toku 34 kilometrů. Ten se stal klíčovým zdrojem největších perštejnských vodních nádrží v okolí Bohdanče, které tvořily prakticky jednu spojenou hladinu o obsahu tisíců hektarů.

Nejrozsáhlejší perštejnská vodní nádrž, jež byla rovněž jejich první vybudovanou vodní stavbou, byl rybník Čeperka s plochou okolo 1200 ha. Pro srovnání, Krčínův rybník Rožmberk, dle Atlasu České republiky pro ZŠ a víceletá gymnázia (2009) svou plochou současný největší v České republice, zaujímá 489 ha.

Bohatství Viléma z Pernštejna a jeho pozitivní vztahy s panovníkem mu tak otevřely cestu k rozšiřování svého majetku, který dle Vorla (1999) systematicky rozmnožoval především po dobu posledních třiceti let svého života, jakožto velice schopný ekonom.

Ještě před samotným seznámením s činností Pernštejnů na Kunětické hoře však na chvíli zastavme čas a upřeme svoji pozornost na samotnou pověst o vzniku rodu Pernštejnů, která je vyobrazena dle kastelána Jirouška (2017) pravděpodobně na všech místech, na nichž tento rod působil.

Nejstarší verze rodové pověsti, jejíž znázornění upoutá ještě před vstupem do hradu i každého návštěvníka Kunětické hory, je dle Vorla (1999) známa z roku 1539. Odkazuje nás až k praotci rodu Pernštejnů, který se jmenoval Vaněk či Věnava, jež roku 539 našeho letopočtu prožil klíčový příběh.

Moravský markrabě, toho času panovník země se sídlem na Zubštejně, vyhlásil bohatou odměnu pro přemožitele nezkroutného zuba, ohrožujícího okolní lid.

Uhlíř Vaněk se v minulosti sám se zubem již několikrát v lese setkal a vždy mu jen o vlasek utekl. Jednoho dne jej však zubr pronásledoval až do jeho chalupy, kde jej zoufalý Vaněk zkroutil pomocí nabídnutého chleba. Takovéto neortodoxní řešení opakoval i v příštích chvílích, ve kterých zuba potkal, čímž jej dokázal ochočit.

Jak Vorel (1999) dále uvádí, ochočenému zvířeti nozdrami provlékl houžev a přivedl zuba na hrad. Odměněn byl následně Vaněk nejen pochvalou markraběte, ale i darem všech území, která po cestě přes noc dokázal obejít. Na jednom z těchto míst následně Vaněk začal stavět hrad, kterému sám markrabě dal název Pernštejn. Miloš Jiroušek (2017) se zmiňuje o téže pověsti v souvislosti se založením hradu Pernštejn, přičemž přikládá informaci, že Vaněk před zraky panovníka zuba i zabil, což vysvětluje podobu perňštejnského erbu (výjev zubří hlavy).

Erbovní pověst, která tak vítá návštěvníky perňštejnských hradů, již dává tušit cosi o významu svého rodu, kterého si Pernštejnové byli dobře vědomi. Proto dle Durdíka (2005) takřka nedobytná tvrz, kterou Vilém z Kunětické hory vytvořil, byla zároveň proměněna v reprezentativní sídlo s prvky okázalosti.

Za důležitou událost, jež Viléma z Pernštejna vedla k získání Kunětické hory, považuje Vorel (1999) změnu jeho společenského postavení, kdy došlo k posunu jeho vztahu k panovníkovi. I díky tomu, že nástupce Matyáše Korvína Vladislav Jagellonský byl Vilémovým dlužníkem, stal se brzy Vilém z Pernštejna vlastníkem největšího množství pozemků v Čechách, přičemž zisk panství Kunětická hora se v jeho očích stal klíčem k velikým příjmům – i s ohledem na přítomnost majetku zaniklého Opatovického kláštera, součásti panství.

Než se dostanu k činnosti Pernštejnů na Kunětické hoře, zbývá zodpovědět ještě poslední otázku, a sice proč se Vilém (jenž spolu s Kunětickou horou přebudoval i do té doby bezvýznamné pardubické panství, které následně bylo jeho hlavním sídlem) odhodlal budovat své nové sídlo ve východních Čechách? Odpověď nám dává Petr Vorel (1999), který vnímá logiku především v poloze nově nabytých Vilémových panství, srovnávajíc je například s poměrně odlehlou Hlubokou. Z východu Čech je totiž nedaleko do tehdy významných míst - Budína, Kutné hory, Prahy či Vilémových moravských statků.

Jak dále uvádí Vorel (1999), spolu s Pardubicemi Vilém z Pernštejna investoval vysoké finanční prostředky například do hradů jako Litice či Potštejn. Pro nás klíčové je však jeho působení na Kunětické hoře, do níž svou budovatelskou povahu vložil s maximálním úsilím a výsledkem se stal hrad, mající zcela jinou podobu, než původní palác na Kunětické hoře. Hrad, stojící na stejnojmenném kopci, jenž je dominantou východních Čech dodnes.

Největší přestavba hradu, která započala rokem 1491, nesla goticko-renesanční prvky a je třeba dle Potěšila (1931) dodat, že nesouvisí pouze se jménem Viléma z Pernštejna, ale pokračovala i pod vedením jeho synů Vojtěcha a Jana.

První přestavby se vcelku pochopitelně týkaly prostor určených k obývání, jež byly významně rozšířeny. Spojením dvou palácových částí vzniklo k hradnímu nádvoří ještě nádvoří samotného paláce, jednotlivé části spojovalo i přemostění (na obr. č. 2 je pod číslem 1), umožňující průchod z jedné části do druhé. Patra byla spojena točitými schody (viz č. 2 na obr. č. 2), čímž se dostáváme k hradnímu opevnění.

Pozdně gotický sloh, který Miloš Jiroušek (2017) označuje jako charakteristický pro dobu působení Viléma na Kunětické hoře, se stal vzorem pro stavbu kaple svaté Kateřiny Alexandrijské⁴ (viz č. 3 na obr. č. 2), prostory jižního křídla a věže a rovněž sklípkovou klenbu⁵, jež byla umístěna do přízemního rytířského sálu (viz č. 4 na obr. č. 2) a některých dalších míst na hradě.

Rovněž však Pernštejnové považovali za vhodné následovat počátek 16. Století v souvislosti s aktuálnějšími trendy. Projevilo se to i prvními renesančními prvky na hradě, jako jsou trojdělná okna, či společenské sály v prvním a druhém patře jižního a západního křídla hradu.

Před samotným hradním palácem se nacházel již druhý padací most (viz č. 5 na obr. č. 2) se suchým příkopem (první, starší padací most je na obrázku č. 2 pod číslem 6). Opevnění hradu tvořily dvě řady hradeb s dovnitř otevřenými baštami a především tři obrovské sypané rondely, sloužící k umístění děl. (viz č. 7, 8 na obr. č. 2 – třetí rondel již v době tvorby obrázku neexistoval). Právě rondely dodaly Kunětické hoře charakter nedobytné tvrze.

Šestice bran, která chránila hrad, měla čtvercový tvar. Heroutová, Vilímková a Líbal (1972) uvádí, že první dvě (viz č. 9, 10 na obr. č. 2) z nich byly, co se týče mohutnosti, spíše menšího charakteru. V území okolo třetí brány (viz č. 11 na obr. č. 2) se nacházela studna opředená pověstmi⁶ (viz č. 12 na obr. č. 2) a hospodářské budovy (viz č. 13 na obr. č. 2). Ve spojnici páté (viz č. 15 na obr. č. 2) a šesté brány se nacházely střílny (čtvrtou bránu nalezneme na obr. 2 pod číslem 14) a poslední šestá (viz č. 16 na obr. č. 2) brána (dle průvodcovského textu (1993) nacházející se v místě dnešní pokladny při vstupu do komplexu), nad sebou skrývala ještě dvě obyvatelná patra.

---

⁴ Svatá Kateřina Alexandrijská byla křesťanskou mučednicí, žijící okolo roku 310, za místo jejího narození je považována egyptská Alexandrie. Přesvědčila padesát pohanských filozofů k tomu, aby se obrátili k víře. Na rozdíl od nich však Kateřina nebyla upálena, ale byl jí nabídnut sňatek s císařem. Vzhledem k jejímu rozhodnutí zůstat pannou jej však odmítla a byla poslána do vězení. Tam svou vírou zapůsobila na panovnickou ženu a 200 dalších vojáků. Následně měla být umučena připoutáním na ozubené kolo, jež však v reakci na její prosby zničil jeden z andělů. Nedlouho poté však byla Kateřina popravena. Dle tradice ji poté anděl odnesl na horu Sinaj, kde ji pohřbil. Svatá Kateřina Alexandrijská je patronkou učitelů, žáků, teologů, právníků, nemocnic či knihoven. (Guiley, 2001, s. 63 – 64)

⁵ Sklípková (rovněž i „diamantová“) klenba je architektonickou konstrukcí, jež je „posazena“ na zdech a sama sebe nese vlastní vahou. Na průřezu je obloukovitá, vzhledem připomíná diamant – „žebra zcela mizí v plasticky působivém, kontrastním sestavení ploch a plošek kápí“ (Blažíček, Kropáček; 1991, s. 96)

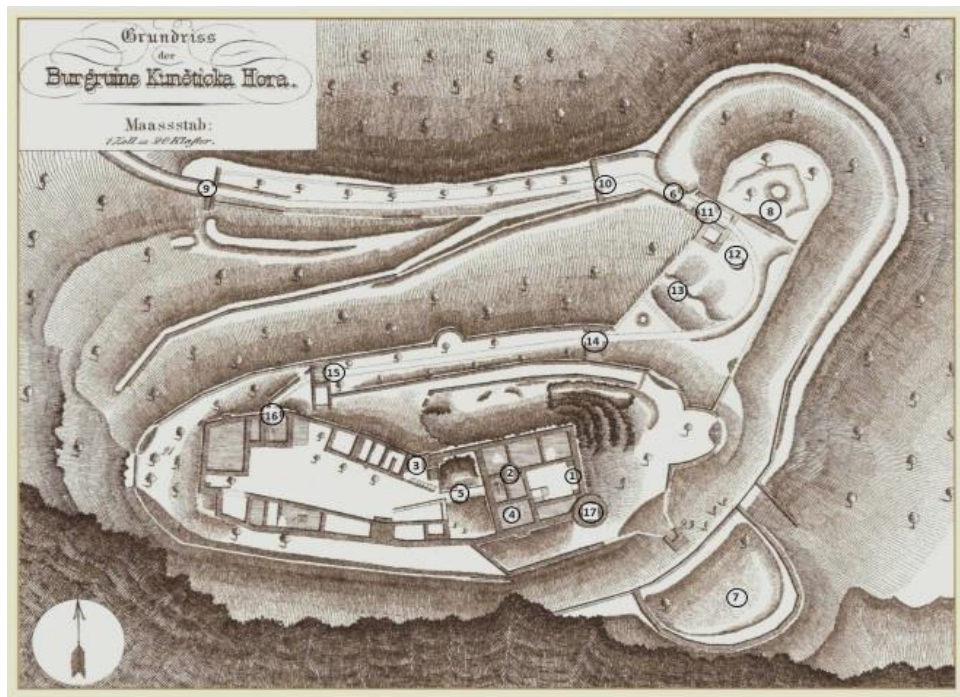
⁶ Pověst o Kunětické studně – viz str. 40

Hradní věž (viz č. 17 na obr. č. 2) řečena „Černá“ nebo také „Čertova“ vysoká 28 metrů byla dle slov průvodců navýšena o šest metrů a dole pod jejími zdmi se nachází prokazatelně využívaná hladomorna. Při pohledu na její zdi jsou patrné nápisy, značící dle Heroutové, Vilímkové a Líbala (1972) jednotlivé letopočty z dob věznění provinilců – 1510, 1548, 1606.

Výčet zmíněných úprav je evidentně dostačující coby důkaz faktu, že Pernštejnové na tehdejší dobu vybudovali jen těžko vídané dílo⁷. Na jediném kopci v Polabské nížině tak Kunětická hora byla takřka jistě a nezpochybnitelně, vzhledem ke své nadmořské výšce oproti okolnímu terénu a díky svému bohatému opevnění, nedobytnou tvrzí s fortifikačním systémem, nemajícím v širokém okolí obdoby.

Význam Kunětické hory na přelomu 15. a 16. století dokládá i fakt, že hrad již ve své nové zvelebené podobě dle Augusta Sedláčka (1882, s. 58) navštívil po cestě do Uher 22. července roku 1497 sám král Vladislav Jagellonský, který svoji zastávku na Kunětické hoře spojil rovněž s pasováním Vilémových synů Jana a Vojtěcha na rytíře.

Obr. 2: Grundriss der Burgruine Kunětická hora (do češtiny: Půdorys zříceniny hradu Kunětická hora) – rytina dle F. A. Hebera (1847) ryl F. Höhne – doplněno vlastním číslováním (Státní okresní archiv Pardubice, 2001)

⁷ Pověst o chodbě mezi Kunětickou horou a Pardubicemi – viz str. 40

3.2.5 Konec zlaté éry

Aby však působení Viléma z Pernštejna na Kunětické hoře nebylo považováno za bezchybné, je třeba zmínit lidskou chybu, kterou nepřímo způsobil, i s ohledem na dění v příštích staletích Kunětické hoře, velké problémy. I přes veškerý Vilémův rozhled a moudrost došlo k situaci, kdy dle Bedřicha Skrbka (1898) 30. září 1513 vyměnil část hory za pozemek mezi Opatovicemi a Hradcem Králové a aby toho nebylo málo, zprostil dle Sedláčka (1882) všechny kupce placení cla při případném převozu kamene přes němčický most, čímž tak umožnil těžbu libovolného množství kamene z prodané části skály.

Byť sám využíval materiál z Kunětické hory pro stavbu nejen hradu na vrcholu kopce, ale i svých vodních projektů, neohrozil Vilém z Pernštejna žádným způsobem samotný hrad. Svým jednáním však bohužel dal podnět k těžbě, která se na Kunětické hoře odehrávala až do konce 19. století a která div že nezpůsobila zkázu pro celou tuto hradní památku – i samotný kopec.

Vilém z Pernštejna ještě za svého života majetek rozdělil mezi syny Vojtěcha a Jana. Poté, co Vilém 8. dubna 1521 zemřel na zámku v Pardubicích, Halada v knize Lexikon české šlechty (1992) uvádí, že novým majitelem Kunětické hory se stal mladší ze sourozenců, Vojtěch z Pernštejna (1490 – 1534). Zastával významný úřad nejvyššího hofmistra v království a mezi jeho další panství se řadily Pardubice, Litice, Potštejn, Lanškroun, Rychnov či Brandýs nad Labem.

Jaroslav Herout (1958) uvádí, že i Vojtěch⁸ zpočátku spravoval Kunětickou horu dobře a pokračoval v odkazu svého otce – důkazem může být i tvrzení, v němž se shoduje více historiků (Halada, 1992; Jiroušek, 2017) na existenci tendencí snažících se v roce 1526 o jeho dosazení do pozice krále, k čemuž ovšem, jak z dějin víme, nakonec nedošlo. I přesto se Vojtěch zapsal na Kunětické hoře jako zdatný Vilémův nástupce, a to i díky své velké rozvaze a opatrnosti při nakládání se svým majetkem.

Dědicem veškerého Vojtěchova majetku se po jeho smrti a pohřbení v Pardubicích stal dle Augusta Sedláčka (1882) jeho bratr Jan, který se vyznamenal vzhlednými úpravami a prací na výzdobě hradu. I za jeho vlády tak pokračovaly další etapy stavebních prací

---

⁸ Pověst o kunětických třešních – viz str. 41

na Kunětické hoře, byť samotný Jan dle Rosůlka (1932) ze zdravotních důvodů přebýval na pohodlném a útulném zámku v Pardubicích. Na drsný a studený hrad však přesto podnikal pravidelné návštěvy, aby se však nakonec dostal do špatné finanční situace, která pomalu započala období strádání hradu. August Sedláček (1882) ještě poznamenává, že již od roku 1545 byla Kunětická hora pronajata pardubickému hejtmanu Alešovi Rodovskému z Hustířan.

Jan z Pernštejna dle Františka Rosůlka (1932) zemřel 8. září 1548 a jeho období vlády na Kunětické hoře je charakteristické navázáním na práci svých předků. O jeho přesvědčení o perňštejnské filozofii a touze naplnit předpoklady, jež mu byly vštípené, si můžeme udělat obrázek z jeho slov, pronesených na smrtelném loži: „*Ať se na Pernštejně vždycky staví. Nebude-li se jmíti co na něm stavěti, nechť se něco boří a zase staví*“ (Vorel, 1999, s. 114). A tak se nejen na hradě Pernštejn, ale i na Kunětické hoře i nadále stavělo, budovalo a vylepšovalo. Bohužel však tento trend již neměl dlouhého trvání.

Jaroslav z Pernštejna, dle Vorla (1999) nejstarší ze čtyř Janových synů, se po otcově odchodu na věčnost stal dalším vlastníkem Kunětické hory a zároveň se bohužel se zachráncem hradu, který tak pod jeho vedením začal chátrat. Dle Jaroslava Herouta (1958) během svého nedlouhého panování stihl panství nabídnout Ferdinandovi, tehdejšímu králi. Námluvy však nespěly ke zdárnému konci a Jaroslav z Pernštejna nastalou situaci vyřešil útekem do Itálie a pověřením správy hradu do rukou svých zástupců. Než byla nastalá situace vyřešena, vstoupily do celého jednání ještě negativní faktory, se kterými dopředu nikdo nepočítal.

První z velkých pohrom, které se měly na Kunětickou horu valit, je tak známa ještě z dob působení Pernštejnů. Jednalo se o požár, který Sedláček (1882) datuje na den Tří králů roku 1556, kdy velká bouře způsobila nejen zapálení velké věže, ale i mnoha dalších prostor v celém hradním okolí. Tato událost jako by předznamenala vývoj dalších let a předpověděla osud Kunětické hory pro příští staletí.

Hejtmanem na hradě byl v té době dle Sedláčka (1882) Zikmund Suda z Řenic, který se tak musel starat o rozsáhlé opravy. Období vlády Pernštejnů bylo po necelých 70 letech ukončeno roku 1560, kdy panství topící se v dluzích prodal Jaroslav z Pernštejna dle Otakara Pospíšila (1948) rytíři Janu Kapounovi ze Svojkova, který o něj však zároveň

nejevil zájem. Není tedy divu, že o rok později jej za dvojnásobek původní ceny prodal jako součást celého pardubického panství Pardubické královské komoře, která pro Kunětickou horu neplánovala žádné využití.

Rok 1560 je v dějinách Kunětické hory zapsán coby mezník, kterým skončilo radostné období největšího rozkvětu hradu, jež bylo vystřídáno dobou temnoty plné střídání vlastníků Kunětické hory a tím i souvislého, několik staletí trvajících, chátrání hradu.

3.2.6 Dlouhé roky chátrání

August Sedláček (1882) se v souvislosti se stavem Kunětické hory po roce 1560 nezmiňuje o žádných zásadních problémech, dokonce v nejasné vlastnické struktuře hradu odhalil pravidelnou přítomnost úředníka coby správce hradu a jeho pomocníků. Roku 1581 byl zmiňovaným úředníkem purkrabí Vavřinec Lagovnický z Lagovníka, který však byl současně zaměstnáván svými velkými osobními problémy, týkajícími se soudu své manželky s Janem Jindřichem Prolhoferem⁹.

Trend tehdejší doby však velel spíše k opuštění menších sídel a odstěhování se do města. Tento fakt Kunětické hoře nikterak nepomohl, poněvadž odliv panstva a úřednictva do Pardubic byl patrný. Hrad tak stále více pustl a chátral, hlavní význam ve východních Čechách v 17. století měl jednoznačně hrad v Pardubicích.

Kastelán Miloš Jiroušek (2017) v souvislosti s obdobím razantního úpadku Kunětické hory na počátku 17. století navíc připomíná, že v říjnu 1617 obdržela Královská komora hlášení o dalším požáru na hradě, který vypukl na jedné z věží.

3.2.7 Třicetiletá válka

Zkázu hradu následně dokonala třicetiletá válka, jež Englund (2000) označuje za nejdůležitější událostí celého 17. století. Vzhledem k významu pardubické pevnosti se švédská vojska zaměřila právě na ni a hned třikrát se jí dle Herouta (1958) pokusili dobýt. Poprvé tomu tak bylo (neúspěšně) po dobu třinácti dní v roce 1639, následně pak

---

⁹ Historika, jež líčí August Sedláček (1882, s. 58) úsměvným způsobem odráží jednání lidí z konce 16. století, kdy Jan Jindřich Prolhofer zpochybnil manželský sňatek Vavřince Lagovnického a chotí Alžbětou, načež se ho Alžběta ptala na důvody. Prolhofer se u soudu nejprve vmlouval, následně jí však poslal dopis. V něm odkazuje Alžbětu na Hendricha Berku z Dubé, jenž se na ni „vyptává a vyhledává, jest-li ona Alžběta jeho Vavřincovi oddávaná manželka jest“ (Sedláček, 1882, s. 58). Když se Alžběta obrátila na samotného Berku, „Berka odpovědi nedal a na soud také nepřišel“ (Sedláček, 1882, s. 58).

se stejným výsledkem roku 1643, přičemž ani jeden z pokusů nezanechal na pardubickém hradě žádné stopy po bitvě.

Poslední a do třetice rovněž neúspěšný pokus švédských vojsk o dobytí Pardubic pod vedením generála Lennarta Torstenssona¹⁰ měl bohužel pro Kunětickou horu fatální následky. Dle Rosůlka (1932) neochota odejít z kraje bez vítězství vyprovokovala švédskou armádu k zaměření pozornosti na okolí. Hněv Švédů tak vypálením pocitily obce Sezemice a Holice, po níž Torstensson zavelel dobýt hrad na jediném kopci v okolí.

Na Kunětickou horu bylo tehdy vysláno nevelké množství obránců, kteří ozbrojené armádě nemohli dlouho vzdorovat. Důkazem tehdejší důležitosti hradu je fakt, že počet strážců hradu se vyšplhal pouze na číslo 28. Než dle Rosůlka (1932) předchozím neúspěchem rozzuření Švédové obrátili svou pozornost na Hradec Králové, důkladně snadno dobytý hrad pobořili a následně vypálili. Více zdrojů (Sedláček, 1882; Rosůlek, 1932) hovoří o tom, že statečná hradní posádka odsouzená proti švédské armádě¹¹ k neúspěchu stihla alespoň útekem zachránit své životy.

Kunětická hora se tak dle Herouta (1958) stala objektem, který již s konečnou platností nebylo možné obývat, což mu na významu rozhodně nepřidalo. Situaci dokládá Sedláčkem (1882) přeložený popis z roku 1680, hlásící stav hradu charakteristikou, kde *„zámek hory Kunětické (...) od kamene všechen vystavený, kterýž za času vojny švédské od nepřátel k spálení a ruinování přišel, tak že se některé toliko místo klenuté v celosti nachází, ostatní nepřekryté jest a od dešťův k dokonalému zkažení přichází“* (Sedláček, 1882, s. 59). Dále zmiňuje zasypanou hradní studnu a celkové opuštění hradu všemi jeho obyvateli.

---

¹⁰ Lennart Torstensson, hrabě z Ortaly, byl švédský polní maršál, jenž svou službu coby patnáctiletý nastoupil u krále Gustava Adolfa. I přes jeho špatný zdravotní stav, který mu umožňoval pohyb pouze díky nošení se druhými na lehátku, v roce 1642 pronikl přes Sasko do Slezska a vtrhl na Moravu, kde dobyl Olomouc. Byl následně donucen ustoupit, po návratu do Německa však opět v roce 1645 vtrhl do Čech, kde po vítězné bitvě u Jankova obsadil Moravu. Po neúspěchu u Brna se vrátil do Švédska, kde coby jeden z nejvýznamnějších vojevůdců třicetileté války zemřel roku 1651. (Frankenberger, Fiedler a kol.; 1997, s. 290 – 291)

¹¹ Historik Peter Englund nabízí ve své knize *Nepokojná léta* (2000) pohled na činy třicetileté války očima Švéda. Líčí v ní škody, jaké byly během války napáchány. Skutky švédských bojovníků vyjádřil slovy: *„Švédské oddíly přecházely přes rozvodněné toky s ledovými krami a cestou do Čech drancovaly a vybíraly výpalné...“* (Englund, 2000, s. 378).

3.2.8 Temná staletí

Hrad tedy, co se oprav týče, zůstal absolutně bez povšimnutí – nikdo k takové činnosti neměl sebemenší důvod. Aby bylo celé stavbě ještě hůř, její zkázu umocňovala pokračující těžba kamene z jejího kopce, která však na rozdíl od dob Viléma z Pernštejna již nebyla v souladu se zájmy o prosperitu stavby a využívání těženého materiálu za účelem stavebních prací na hradě. Důkazem pro toto tvrzení je dle Panocha (2007) například záznam o jisté Barboře Bryslové z Vacínova, která zažádala roku 1693 o povolení k lámání nerostů „z jistého lomu při Hůře Kunětické“ (Panoch, 2007, s. 167) za účelem výstavby kostela Všech svatých v Kratonohách. Žádost byla schválena s odpovědí, že samotné otevření skály, lom a následný odvoz materiálu je však již v její kompetenci.

Za zmínku stojí návštěva Kunětické hory Bohuslavem Balbínem, jenž si dle Sedláčka (1882) život na hradě představoval již od dětských let. Jeho reakce po příjezdu a následné označení hradu slovem „zpuštělý“ však není faktem, jemuž by bylo třeba se divit.

V celém hradním areálu se však dle Miloše Jirouška (2017) nacházely dva objekty, které na rozdíl od zbytku hradu udržovány byly. Hradní kaple svaté Kateřiny Alexandrijské byla díky hradeckému biskupovi Janu Františkovi¹², kterému se zželelo jejího stavu, opravována v letech 1697 – 1698. Původně se dle průvodcovského textu (Jiroušek, 1993) opravy měly konat na jeho vlastní náklady, nakonec byly však hrazeny prostředky české královské komory.

Jiroušek (2017) zmiňuje ještě šestou bránu, jež byla oním druhým zmiňovaným objektem, který se těšil pozornosti, tolik kontrastní k vedle stojícímu hradu. Vzhledem k těžbě kamene byli na Kunětické hoře potřeba lidé, kteří na tento proces důkladně dohlíželi a ti tak přebývali právě v těchto udržovaných prostorách.

Na Kunětické hoře se však doposud z této doby nachází ještě jedna sakrální stavba. Jedná se dle Heroutové, Vilímkové a Líbala (1972) o malou kapličku svaté Barbory¹³,

¹² Jan František pán z Talmberka byl biskup z Hradce Králové, pocházející ze starého českého panského rodu, příbuzensky spojeného například s Lobkovici, Trčky či Valdštejn (Halada, 1992, s. 161 – 162)

¹³ Svatá Barbora je mučednicí ze 4. století našeho letopočtu, jejíž příběh je považován za fiktivní. Podle tradice byla dcerou bohatého řeckého kupce Dioskura, jenž ji pro její krásu věznil ve vysoké věži. Svůj volný čas věnovala krom odmítání princů v modlitbách a vzdělávání. Jednoho dne potají Barbora

postavenou v roce 1698 a nacházející se vedle kaple svaté Kateřiny. Jako patronka horníků svatá Barbora nejspíše odkazuje na nedaleko pracující muže, těžící horniny z kamenolomu na Kunětické hoře.

Miloš Jiroušek (2017) dále vzpomíná na rok 1754, kdy léta chátrání hradu podpořilo vydání povolení k rozebírání hradních staveb, a to až do úrovně přízemí. Stav hradu tak začal být přímo kritický, navíc musela být z bezpečnostních důvodů stržena hranolová věž u již neexistujícího dělostřeleckého rondelu na jihozápadě. Následné pokračování v získávání materiálu z lomu, i z hradu samotného mělo za důsledek úplné zničení jihozápadní a západní části hradu – místa, na které v současné době nahlížíme například z okolí parkoviště pod Hradem. Mnozí návštěvníci hradu ovšem v důsledku této činnosti paradoxně považují dnešní vzezření vzniklého útvaru za romantické a atraktivní místo.

Důvod těžby kamene z Kunětické hory hledá kastelán Miloš Jiroušek (2017) i v Hradci Králové, kde byla mezi lety 1766 až 1786 stavěna pevnost, na níž byl dovážen právě levný Kunětický kámen. Ten se využíval rovněž ke stavbám štěrkových cest či směřování vodních toků Chrudimky a Labe. Dle Jirouškova vyprávění dokonce koně znaly cestu mezi Hradcem Králové a Kunětickou horou z paměti a přepravovali povozy sami, bez kočírování spících vozků.

V roce 1820 dle Sedláčka (1882) přišel první impulz, který rozsvítil světlo naděje v temných dobách hradu. Byla jím dle Rosůlka (1932) návštěva císaře Františka I.¹⁴ se svou chotí Karolinou a dcerou Klementinou. Po květnovém výletu na hrad si zhruba o dva a půl měsíce později císař cestu na Kunětickou horu zopakoval, tentokrát však již s korunním princem Ferdinandem¹⁵ a úředníky, odhodlán nechat hrad urychleně opravit.

---

sestoupila z věže a přesvědčila dělníky, aby na počest Svaté Trojice vybourala ke stávajícím dvěma oknům ještě třetí. Po následném otcově zjištění mu Barbora prozradila, že je pokřtěna a rovněž znehodnotila všechny pohanské symboly ve věži. Následně byla Dioskurem vězněna a souzena před soudem, načež byla bičována. Když mučení přežila, ale stále se odmítala zřít Boha, sám Dioskurus ji mečem popravil. Nato byl sám zabit nebeským ohněm a proměněn v prach. (Guiley, 2001, s. 37)

¹⁴ František I. (jakožto císař rakouský), II. (coby císař římsko-německý) byl vnukem Marie Terezie. Byl velkým straníkem mocného K. W. Metternicha. (Ottův slovník naučný, 1895, s. 636 – 637)

¹⁵ Ferdinand I. Dobrotivý byl synem císaře Františka I. Během života se díky svému chování a povaze zapsal coby „lidumil“. (Ottův slovník naučný, 1895, s. 102 – 103)

Jak rychle však naděje na obnovu starého lesku hradu přišly, tak dle Sedláčka (1882) také odešly – jednání totiž bohužel ke zdárnému konci dlouho nevedla, až byla roku 1825 ukončena úplně.

I přesto však Sedláček (1882) jistou pomoc chátrajícímu hradu zmiňuje, když během následujících let byly postaveny dřevěné schody vedoucí k věži a rovněž i velká síň se dočkala nové střechy. Později byla navíc ještě zahájena práce na opětovném obnovení hradní kaple.

V roce 1858 dle Sedláčka (1882) na hradě započaly opravy, které pak ještě zesílily a jejich další fáze probíhala od jara do podzimu 1859. Týkala se pokládání střech, zlepšování stavu klenutí či odstraňování škod způsobených na oknech. Josef Nechvíle (1882) ke zmíněnému výčtu připojuje ještě podporu jižní strany hradního paláce pilířem a důležitý milník v podobě zastavení těžby kamene.

Dle Bedřicha Skrbka (1898) se Kunětická hora roku 1863 dostala prodejem do majetku rakouského úvěrního ústavu, který se však zachoval bezohledně. Nedbal na předchozí dohody a ujal se pokračování v rozebírání hradního materiálu a opět uvedl do provozu již zastavený kamenolom. V roce 1871 se navíc v rytířském sálu zřítila unikátní sklípková klenba.

Složitě hledání dalšího vlastníka Kunětické hory dle Bedřicha Skrbka (1898) skončilo 18. června roku 1891, kdy hrad odkoupil baron Richard Drasche z Wartinbergu. Toho však hrad, stejně jako předchůdce, nikterak nezajímalo, což se kromě faktu, že jej rovnou začal pronajímat (novému nájemníkovi prostory sloužily k uskladnění piva), projevuje i zvýšenou intenzitou v oblasti těžby kamene. Těžba byla tak masivní, že dle očitých svědků *„pojednou z rozsedin skalních s děsným křikem jako by tajemnou mocí vyplašena všecka ptáčata do výše vyletěla, a ač na hoře a skalách ničeho pozorovati nebylo, v několika málo okamžicích skály trhati a s pekelným rachotem dolů řítiti se počaly“* (Skrbek, 1898, s. 10). Důvodem pro tuto katastrofu, dle více autorů (Prášek, 2008; Pospíšil, 1948) z 5. září 1884, bylo překročení vytyčených hranic pro těžbu skály. Porušení limitů způsobilo mimo propadu skály i zřícení části hradeb a hospodářských budov Kunětické hory.

Následující roky Kunětická hora doslova balancovala na hraně propasti a byla dle Pospíšila (1948) odkázána na výsledky jednání, týkajících se těžby čediče. Po střídajících se úspěších a neúspěších ve vyjednávání, kdy byl například v roce 1897 zastaven lom na šterk a následně o osm let později byly snahy na pokračování v těžbě opět obnoveny, všechny spory ukončil zemský výbor království Českého, který se rozhodl těžbu nepodporovat.

3.2.9 Muzejní spolek Pardubice

Záchrana hradu, která již po dlouhých staletích čekala za dveřmi, přišla se stěžejním momentem, kterým byla další změna majitele. Pardubický muzejní spolek, který již dlouhé roky před tím sondoval situaci okolo Kunětické hory, si v roce 1917 od barona Drascheho zříceninu hradu nejprve pronajal, aby ji následně o dva roky později odkoupil a tím i definitivně zachránil.

Počátek zájmu Muzejního spolku o Kunětickou horu Bedřich Skrbek (1898) datuje na rok 1884, kdy byl obeznámen se stavem hradu a zvažoval způsob, jakým by jej zachránil. Výsledkem úvah členů spolku byla žádost, rozeslaná všem společností v okolí s prosbou o vytvoření písemné žádosti o ukončení znehodnocování významné východočeské památky. Na základě toho se obecně dostala do podvědomí myšlenka smysluplnosti záchrany objektu, což vedlo například ke zrušení státního lomu v roce 1887 (baron Drasche však ze svého lomu těžil i nadále). Dobře vykonaná práce Muzejního spolku posílila jeho víru v činnost zachraňující Kunětickou horu a motivovala jej k další aktivitě směrem k odběratelům kamene. Snaha o jejich nasměrování k okolním kamenolomům však nebyla úspěšná. Následná zvýšená motivace dokonce donutila samotného Drascheho k podpoře ukončení těžby, pro jejíž skutečné zastavení však ani tehdy neudělal vůbec nic – byť Muzejní spolek zachraňoval hrad, který byl v jeho vlastnictví.

Zemský výbor, o němž jsem se zmínil již v předchozích odstavcích, snahu Muzejního spolku Pardubice podpořil v roce 1894. Zahájil totiž řešení situace zařazením hradní památky mezi chráněné, což dle Jirouška (2017) v důsledku odběr kamene z Kunětické hory od všech, mimo samotného Drascheho, zastavilo.

První světová válka možnosti působení Muzejního spolku na Kunětické hoře dle Jednatelské zprávy o činnosti Muzejního spolku (1917) zpočátku omezovala, ovšem

ještě v jejím průběhu byl vytvořen plán na rekonstrukci hradu. Po prvotních úpravách severní zdi palácové části následovaly práce na zastřešení velké věže a činnost podobná úkolům princů z pohádky o Šípkové Růžence – prosekávání se skrze flóru, jež posela nejen okolí hradu, ale jeho nádvoří i samotné zdi.

V rámci Muzejního spolku se v roce 1919 rovněž oddělila skupina specializující se pouze na konzervování Kunětické hory. Její formování dalo vzniknout Kunětickému družstvu, jež se tak prezentovalo jako samostatný odbor Muzejního spolku. Jeho snaha zpočátku nebyla kvitována pouze s nadšením, lidé nesdíleli aktivitu financování majetku cizího pána z českých peněz. Během několika následujících měsíců ovšem z tajných jednání uvnitř Muzejního spolku vzešlo jednomyslné rozhodnutí. Peníze, původně plánované ke stavbě nového pardubického muzea byly použity ke koupi hradu a 8. ledna 1920 byla Muzejním spolkem a baronem Richardem Draschem dle Pospíšila (1948) podepsána smlouva, v níž byla zakotvena prodejní cena 80.000,- Kč, Rosůlek (1932) částku za odkup dokonce vyčísluje na celých 86 tisíc korun.

Jednatelská zpráva o činnosti Muzejního spolku (1917) uvádí, že první kroky vedoucí k rekonstrukci zříceniny prováděl Muzejní spolek na místech, která zkrátka akutně potřebovala odborný zásah. Po zabezpečení věžního klenutí a odstranění mnoha zbytkového materiálu po předchozích pohromách se rok po zahájení prací vyšplhaly výdaje na opravy na částku přesahující třetinu kupní ceny.

Sklípková klenba v Rytířském sále, o jejímž zřícení jsem se zmiňoval již dříve, doznala dle Herouta (1958) svého nového provedení v roce 1921. Její obnova šla ruku v ruce s opravou podlah prvního patra, novou omítkou obvodových zdí, vložením velkých oken a zavedením osvětlení do Rytířského sálu. Práce probíhaly rovněž na opětovné funkčnosti točitého schodiště či následném zdění dalších místností na hradě. O odvážení zbytkové sutě z hradu, popřípadě z čištěných venkovních prostor (např. hradní příkop), se dobrovolně starali vojáci železničního pluku, kteří dokonce pro tuto příležitost vytvořili kolejovou dráhu. Rok 1921 byl dle Miloše Jirouška (2017), co se týče nákladů na opravu, ještě mnohem významnější - výdaje se vyšplhaly bezmála na sto padesát tisíc korun, přičemž skoro polovinou této částky byly financovány práce na Rytířském sálu.

Jak dále tvrdí kastelán hradu Miloš Jiroušek (2017), i v roce 1922 se Muzejní spolek musel soustředit spíše na záchranné akce hradu, než na jeho zpřístupnění běžným návštěvníkům. Práce na sociálních zařízeních, vystavěných z původních hospodářských budov, opravy jednotlivých bran a další nemalé zásahy vedly k nutnosti omezit výdaje a načerpat prostředky na další pokračování oprav, což mělo za výsledek mírný pokles tempa v restauračních pracích. V následujícím roce 1923 se dařilo především na poli úředním, kde byl zaznamenán úspěch v podobě získání mnoha podkladů pro následné práce na významných projektech, týkajících se hradu. Mezi jejich výstupy patří především tvorba architekta Dušana Jurkoviče, který se dle Menclové (1972) stal symbolem směřování Kunětické hory v dalších letech.

Shrneme-li tedy prvních pět let působení Muzejního spolku na Kunětické hoře, můžeme být předně rádi za jeho včasnou iniciativu, bez níž bychom možná dnes při prohlídce dějinami hradu v těchto odstavcích směřovali do poslední fáze před zánikem Kunětické hory. Stabilizování situace rozpadající se zříceniny však přišlo v pravou chvíli a koncepční práce zároveň dala tušit chystající se kroky k zajímavé budoucnosti hradu. Částka 240.106,15 Kč, kterou uvádí Miloš Jiroušek (2017) coby prostředky vynaložené během pěti let na stavební práce, mluví jasně – snaha o zpřístupnění této významné památky veřejnosti byla zřejmá a konečně nezpochybnitelná.

Jiroušek (2017) uvádí, že Muzejní spolek, vědom si pozornosti, kterou situace okolo Kunětické hory budila, velice pečlivě promýšlel další kroky směrem k záchraně hradu. Není tedy divu, že do koncepce, kterou si zvolil, velice dobře zapadal renomovaný architekt, jemuž byla přisouzena práce na velkém hradním projektu – Dušan Jurkovič (dle Dully a Moravčikové proslulý například svou prací v Luhačovicích, Brně, Rožnově pod Radhoštěm či na beskydských Pustevnách). Pro představitele Muzejního spolku mohlo jít jen těžko o lepší volbu. Ta, o níž zde hovořím, garantovala takřka stoprocentní jistotu kvalitně odvedené práce a zároveň vzor pro směřování dalších úprav, odehrávajících se v budoucnu na Kunětické hoře.

Jurkovičovo jméno bylo s Kunětickou horou dle Menclové (1972) spojováno mezi lety 1923 – 1928. Jeho působení bylo odstartováno zastřešením veškerých objektů, a to s jasným cílem zabránit dalšímu působení negativních přírodních vlivů na prostory hradu. Následnými pracemi byla rekonstrukce jednotlivých bran – páté a především šesté, v jejímž okolí měla vyrůst restaurace.

Materiálem použitým pro Jurkovičovy úpravy na hradě bylo především dřevo, což, jak zmiňují Dulla a Moravčíková (2002) lze být považováno za cosi jako jeho rukopis. Zdaleka ne všechny plány však byly naplněny, což vzhledem k Jurkovičově tvůrčí iniciativě (jež mohla být místy považována za potlačující charakter historické hradní památky) v konečném důsledku nemusí být považováno jednoznačně za smůlu. Minimálně vybudování restaurace, která za působení Jurkoviče (spolupracujícího ještě s architektem Janem Paclem) na Kunětické hoře vznikla, může však být považováno za velice vydařené rozhodnutí – svědčí o tom kromě popisu na oficiálních stránkách hradu i fakt, že jsem osobně během svých průvodcovských časů na hradě zodpovídal desítky dotazů návštěvníků na onu vyhlášenou restauraci.

V předchozích odstavcích, věnujících se opravám Kunětické hory, byla zachycena většina důležitého dění okolo hradu minimálně pro první polovinu 20. století, o jedné události jsem se však vzhledem k její odlišné povaze nezmínil – jedná se o návštěvu prezidenta T. G. Masaryka, jenž na Kunětickou horu dle Pospíšila (1948) zavítal v roce 1929. Ta proběhla v květnu tohoto měsíce za účasti významných představitelů pardubického města i Muzejního spolku. Pan prezident po své návštěvě dokonce hradu věnoval na jeho opravy částku 1000 korun.

Dle slov kastelána Miloše Jirouška (2017) se Kunětická hora po dalších letech plných oprav řadila okolo roku 1935 mezi nejčastěji navštěvované hradní památky v zemi – číslo návštěvníků, jež se v tomto roce vyšplhalo na 49 870, je opravdu vysoké. Následující válečná léta, která znamenala omezení činností na údržbě hradu, nereflektovala v souvislosti s Kunětickou horou ani tak nepříznivé podmínky pro tehdejší život, jako spíše finanční vyčerpání po předchozích výdajích.

V poválečné době dle Jirouška (2017) Muzejní spolek začal svou pozornost soustředit na jiné priority a Kunětická hora, hrad, který byl i nadále provozován pro širokou veřejnost, se musel spokojit pouze s průběžnými údržbářskými opravami. Původní plány z 30. let tak vzaly za své, a v roce 1953 byla dokonce Kunětická hora vyvlastněním převedena do majetku státu, který v započaté práci nepokračoval.

I přes zkušenosti z předchozích staletí hrad čekala další zkouška, kterou byly roky strádání od padesátých let, vedoucí až k uzavření památky v letech sedmdesátých. Druhá polovina 20. století tak započala opakováním již známého scénáře, kdy se

Kunětická hora stala nepřístupnou pro veřejnost a opět započala éru úpadku. Hradní průvodce David Polách (2017) označuje za důvody zhoršování stavu objektu nejen vliv počasí v kombinaci s absencí údržby hradu, ale i jeho vyhledávání lidmi z okolí, dopouštějícími se na něm následného vandalismu. V 80. letech chátrání hradu pokračovalo, za jedinou chvályhodnou činnost na hradě lze označit archeologický průzkum prováděný Národním památkovým ústavem.

Jak uvádí Jiroušek (2017), rok 1989 znamenal pro Kunětickou horu uvolnění od negativního dopadu působení socialistického režimu a dal příležitost k vyhlížení lepších zítřků. Ty přišly definitivně roku 1993, kdy byl hrad znovu otevřen pro veřejnost. Kastelán Miloš Jiroušek (2017), který vykonává funkci již od samého začátku znovuzpřístupnění Kunětické hory, uvádí, že první sezóna po otevření nabídla návštěvníkům pouze pohled na dlouho skrývané zdi hradní památky, což je však ve velkém kontrastu k dnešnímu stavu hradu.

3.3 Současnost

Areál Kunětické hory totiž díky péči kastelána, dalších zaměstnanců, národního památkového ústavu, ale i zaměstnanců vzkvétá, což se projevuje i na pravidelném každoročním zvyšování návštěvnosti této památky. Dle hradního průvodce Davida Polácha (2017) návštěvníci pravidelně s uznáním kvitují neustávající práce na hradě a mnozí se na jeho návštěvu vydávají každým rokem.

Ti, kteří na Kunětickou horu zavítají dnes, zde dle průvodcovského textu (1993) mohou po příchodu spatřit mimojiné stylově vybavený rytířský sál (nekoná-li se v jeho prostorách zrovna svatební obřad), expozici útrpného práva nacházející se ve zdech neosvětlených a jinak těžko využitelných místností, prokazatelně využívanou hladomornu či letícího draka, fascinujícího mnoho nejen dětských návštěvníků.

Lze však také sestoupit do sklepení a prohlédnout si archeologické nálezy z okolí hradu a zbytky původního husitského paláce, či naopak vystoupat po točitém schodišti a zamířit vstříc výstavě týkající se parforních honů¹⁶ nebo zbrojnici, vybavenou mnoha

---

¹⁶ Pardubické parforní hony byly pořádány zhruba od poloviny 19. století, jednalo se v nich o štvání zvěře smečkami cvičených psů. Daly vzniknout „Velké pardubické steeple chase“, jež slávu jezdeckého sporu rozšířila z Pardubicka do celé Evropy. (Pardubice, s. 30 – 31)

informacemi o vývoji zbraní a rytířského vybavení včetně zbroje samotného Vojtěcha z Pernštejna.

Jak dále uvádí David Polách (2017), je-li však návštěvník fyzicky zdatný, neměl by přestat ve svém výstupu po schodech (celkem jich je 135) a navštívit jednu z největších evropských map, na nichž jsou vyobrazené východočeské rybníky z dob Pernštejnů, po nichž se lze za pomoci papučí projít a podrobněji je prozkoumat. Mezi další stanoviště během stoupaní lze pak zařadit například expozici starých pohlednic či mezi návštěvníky oblíbenou a mnoha glosami zmiňovanou „Veselou výstavu o neveselém stavitelství“, kterou kastelán zábavnou formou upozorňuje na chyby a přešlapy, vznikající budováním nových objektů v blízkosti hradních památek.

Odměnou za kvalitní výkon, který návštěvník při výstupu do samého vrcholku věže během cesty musí podat, je výhled do krásné české krajiny, který se mu nabízí do všech světových stran. I bez dalekohledu tak lze z Kunětické hory za přijatelných venkovních podmínek dohlédnout na vrchol Sněžky, tyčící se nad ostatními krkonošskými kopci, či na horu Ještěd. Po dostatečném pokochání lze pokračovat prohlídkou dalších míst celého hradu, například kaple sv. Kateřiny nebo bývalé Jurkovičovy vyhlášené restaurace, jejíž rekonstrukce je dle referenta majetkové správy hradu Miroslava Pechy (2017) dalším bodem, leč velice náročným, který je na programu postupného přerodu opuštěné zříceniny v atraktivní a oblíbené místo mnoha skupin návštěvníků.

Shrnuto a podtrženo, bohaté dějiny Kunětické hory, pamatující mnoho dobrých časů, ale i strmých pádů a dob temna, se rády seznámí s každým návštěvníkem hradu a jako přídavek mu svojí výjimečností nabídnou spoustu dalšího, nejen kulturního vyžití. Není tedy divu, že Kunětická hora, „strážce Pardubicka“ je „jedním z nejnavštěvovanějších historicko-kulturních objektů Pardubického kraje“ (Rychtecký, 2008, s. 4)

3.4 Pověsti o Kunětické hoře

Poklad na Kunětické hoře

Opatovickému klášteru věnoval dostatek pozornosti i Alois Jirásek (2000) své pověsti „Opatovický poklad“. Vypráví v něm o drahocenném pokladu, ukrytém kdesi

v útrokách kláštera. Na tento poklad se jezdili dívat lidé z dalekých končin, nikomu však nebyla prozrazena cesta, která k němu vedla.

Dle pověstí se, jak vypráví Rosůlek (2013) Benediktíni z kláštera v dobách tažení husitských vojsk začali o majetek obávat a ukryli jej tak do sudů vydávajíc je za víno a umístili je do sklepení Kunětické hory, což jim povolil sám její hradní pán.

Když však jednoho večera pán nedostal svého slibu a pokusil se tajně ochutnat trochu lahodného opatovického vína, k velkému překvapení zjistil skutečný obsah sudů. Neváhal tak a nechal sudy otevřít, načež jejich vzácný třpytivý obsah vyměnil za skutečné víno. Poté, co si mniši poklad vyzvedli, dostalo se jim neblahého zjištění.

Hradní pán jim však vždy odpovídal slovy, že jim vrátil to, co si k němu schovali. Po následném zničení opatovického kláštera roku 1421 a řádění husitů na Kunětické hoře dle pověstí zůstal poklad zasypaný hluboko ve sklepeních, kde jej přízraky zemřelých mnichů hledají dodnes.

Kunětická studna

Ke kunětické studně se váže známá pověst, kterou vypráví Rosůlek (2013). O studně hluboké skoro 100 metrů se tradovaly pověsti, že je napájena pramenem z nedaleko tekoucí řeky Labe. Aby byly tyto fámy potvrzeny, rozhodla se hradní čeládka červeným páskem označit kachnu, kterou následně vhodila do studny.

Ta po chvíli všem přítomným zmizela z dohledu pod hladinu, načež se zanedlouho objevila na Labi. Rosůlek (2013) zároveň dodává, že podobný pokus by již dnes nebyl možný, jelikož na dně zasypané studny je pouze vrstva tvrdého kamení.

Tajná chodba mezi hrady

Stavitelských prací Pernštejnů na Kunětické hoře se týká pověst, kterou dle průvodcovského textu (1993) zná velké část lidu Pardubického kraje a mnozí z nich jsou stále přesvědčení o její pravdivosti.

Rosůlek (2013) v ní vypráví o podzemní chodbě, která měla vést mezi Pardubicemi a Kunětickou horou. Vystavěna měla být údajně Pernštejnů roku 1511 za účelem

případné potřeby úprku z jednoho místa na druhé. Chodba má být od přelomu 18. a 19. století zaplavena labskou vodou a s ní i bájný opatovický poklad.

O její zatopení se měli postarat stavitelé mostu přes Labe, kteří do koryta řeky vtloukali kůl. Jím dle pověsti stěnu chodby prorazili, avšak chodba od té doby upadla do zapomnění a lidé už ji následně nezkoušeli hledat.

Kunětické třešně

Postava Vojtěcha z Pernštejna hraje hlavní roli v pověsti o Kunětických třešních. Dle Rosůlka (2013) krátce po zisku Kunětické hory Vilémem z Pernštejna jeho mladší syn vážně onemocněl.

Vzhledem k tomu, že Vilémovy děti byly mezi lidmi oblíbené stejně tak, jako jejich otec, všem bylo malého Vojtíška velice líto a denně se za něho modlili. Když byla Vojtěchova nemoc v nejhorší fázi, objevil se dole pod kopcem ušlechtilý mládenec, který spolu s dětmi nasbíral pro nemocného talíř třešní ze stromů rostoucích u hradu. Odnesl je chlapcovi, který se ihned po jejich pozření začal uzdravovat, až se po několikerém zopakování této procedury k radosti rodičů i všech poddaných uzdravil úplně.

Slavnosti třešní, které se od té doby na „Kuňce“ každoročně konaly a po přestávce byly opět obnoveny od roku 1850, jsou již opět minulostí, ovšem třešňové stromy krásně přístupovou cestu ke hradu dodnes.

4 Přípravná fáze projektu

Téma projektu

Projekt „Kunětická hora“ je ze všech variant, které uvádí Coufalová (2006) volbou projektu s tématem přineseným učitelem. Jako školní výlet na hradní památku integruje všechny tři okruhy, na kterých je dle RVP ZV vystavěna výuka vlastivědy (Místo, kde žijeme; Lidé kolem nás, Lidé a čas), ovšem přesahuje nejen do dalších okruhů vzdělávací oblasti Člověk a svět, ale i do jiných vzdělávacích oblastí celého obsahu základního vzdělávání.

Důvodů pro návštěvu Kunětické hory coby oné hradní památky bylo hned několik. Jedním z nich jsou mé osobní zkušenosti s hradem, na kterém jsem sám v minulých letech působil coby průvodce. Jsem si tak vědom nejen všech historických souvislostí, ale i celkového charakteru oblasti okolo hradu a jeho významu pro celý region – a to po stránce geografické, přírodovědné, kulturní atd.

Dalším důvodem pro výlet na Kunětickou horu je samozřejmě velice příznivá vzdálenost pro pěší výlet z místa sezemické školy. Vzhledem k výsadní poloze hradu v celém Pardubickém kraji je hrad Kunětická hora cílem pro mnohé návštěvníky a považují takřka za povinnost umožnit její poznávání dětem, které jsou žáky na jedné ze tří nejbližších vzdálených základních škol od samotného hradu.

Vzhledem k termínu realizace projektu, který byl i s ohledem na klimatické podmínky stanoven na jeden z posledních týdnů školního roku, již nastala správná chvíle využít poznatků z průběhu školního roku. Žáci čtvrtých i pátých tříd v něm dle ŠVP (2016) pracovali s časovými údaji, historií naší země či s interpretací bájí z okolí školy - což pro žáky ZŠ Sezemice znamená, vzhledem k množství historických pramenů, zároveň především okolí Kunětické hory.

Brainstorming

Jak doporučuje Coufalová (2006), v rané fázi přípravy projektu je vhodné využít metody brainstormingu. Dětem tak bude ještě před samotným začátkem projektu poskytnuta možnost vyslovit své nápady k problematice, týkající se návštěvy hradu. Motivací k práci na projektu v následujících dnech by tak měla být diskuze k tématu

„středověký hrad“. Během ní by děti měly vyřknout veškeré nápady, které je k tomuto tématu napadnou. Výsledný písemný záznam prováděný na tabuli některým z žáků by měl sloužit jako podklad pro tvorbu myšlenkové mapy.

Myšlenková mapa

Myšlenková mapa se bude skládat z utříděných návrhů navržených během metody brainstormingu, které budou doplněny i případnými dalšími pojmy, jež zmíněné nebyly. Všechna hesla tak budou spojena čarou s jinými, přičemž nalezení vhodnější souvislosti lze označit přeškrtnutím původní čáry a doplněním nové.

Jednotlivé body, které budou utříděny do významově souvisejících celků, bude do myšlenkové mapy na plakát zapisovat učitel. Po jejich sepsání bude následovat diskuze nad cílem projektu, kde veškeré jeho definice žáky budou zapsány na papír k myšlenkové mapě.

Cíle projektu

Při realizaci projektu je třeba žákům umožnit prožití známých předností projektů. Jak uvádí Coufalová (2006) jedná se o spojení témat oborů nejen navzájem příbuzných oblastí, a to pomocí přístupů uplatňujících motivační prvky. Žáci tak budou pracovat v přirozeném prostředí, blízcím se jejich životní realitě, dostanou možnost svoji práci sami řídit a komunikovat během ní s ostatními svými vrstevníky, což dá prostor rozvoji jejich vzájemné spolupráce.

Kromě rozvíjení klíčových kompetencí vycházejících z RVP ZV jsou cíli projektu poznávání života na hradě Kunětická hora v 16. století a pochopitelně i produkt projektu. Tím v našem případě bude vytvoření příruček, které budou k dispozici jako studijní materiál pro budoucí použití mladšími žáky z prvního stupně k jejich seznámení s hradem Kunětická hora a dalšími příbuznými souvislostmi.

Plán průběhu projektu

Projekt bude realizován po dobu jednoho školního týdne, tedy od pondělí do pátku. První tři dny projektu bude probíhat příprava dětí ve škole během vyučovacích hodin, během kterých se bude zabývat potřebnými podtématy napříč všemi předměty. Na čtvrtý den projektu je naplánován samotný výlet s exkurzí na hradě. Poslední, pátý den,

bude spojený s reflexí uplynulých dní, tvorbou produktů projektu a závěrečným zhodnocením celého týdne.

Žáci budou během projektu střídat samostatnou práci s prací za pomoci učitele, v jiných fázích samozřejmě budou pracovat ve skupinách. Plánovaná organizace je však možná pozměnit za předpokladu, že vyžaduje reakci na danou situaci během samotného konání projektu.

Materiální zajištění projektu

Jak uvádí Coufalová (2006), je důležité promyslet si, s čím budou žáci během projektu pracovat. Co se týče informačních zdrojů, bude se jednat především o internet, dále však například také učebnice vlastivědy či encyklopedie, které jim budou poskytnuty učitelem. Dalšími pomůckami, které bude třeba připravit k využívání, je kancelářský materiál – papíry, psaní potřeby, sady barev pro výtvarnou tvorbu, nůžky, lepidla apod.

5 Realizační fáze projektu

5.1 Plánování průběhu projektu

Ještě před samotným začátkem projektového týdne je třeba rodiče informovat o chystaných událostech ve třídě. Jedná se nejen o informace týkající se čtvrtěční exkurze na hradě Kunětická hora (včetně souvisejících náležitostí, jako je souhlas rodičů, vybírání finanční částky na vstup do hradu a ostatní povinnosti předcházející mimoškolní akci), ale i o náležitosti provázející konání akce „spaní ve škole“, která se bude konat odděleně (děti se doma během volného odpoledního času mohou opláchnout, občerstvit, vezmou si potřebné věci) od exkurze v pozdně odpoledních hodinách téhož dne, jako návštěva hradu. Nezapomeňme ani na seznam potřebných pomůcek k plnění aktivit v průběhu projektu: (Encyklopedie, učebnice vlastivědy, česko-anglický slovník, potraviny k pečení kunětických preclíků)

Rovněž je důležité zajistit dostupnost prostor, ve kterých bude výuka v daný čas probíhat – ať už se jedná o školní počítačovou učebnu, kuchyňku, či další potřebná místa.

5.2 První projektový den

15. 6. 2017

Zahajovacím dnem projektu je čtvrtek, den, ve kterém podle rozvrhu od začátku školního roku učím ve své třídě čtyři vyučovací hodiny.

První den projektu nám poslouží nejen k seznámení se s nadcházejícím programem, ale i k nastínění úvodu do problematiky středověkého hradu. Zaměříme se však z většiny pouze na obecné skutečnosti, přímý posun směrem ke Kunětické hoře učiníme až na konci celého dne.

1. vyučovací hodina

Cíl hodiny: Informovat žáky o projektové metodě, uvést projekt „Kunětická hora“, seznámit třídu s plány na celý týden, motivovat děti k zájmu o práci na celotýdenním projektu, procvičit komunikační dovednosti mezi žáky a schopnost diskutovat

Téma hodiny: Úvod do projektu „Kunětická hora“ v naší třídě

Pomůcky: Poznámky s plány na jednotlivé dny projektu, tabule k zaznamenání pojmů vyřčených během metody brainstormingu

Průběh hodiny:

- přinesení informací o projektu a vysvětlení veškerých souvislostí učitelem, který rovněž odpovídá na případné otázky žáků a od prvních chvil motivuje děti k práci na činnostech souvisejících s projektem „Kunětická hora“
- zavedení společných pravidel pro jednodušší a příjemnější práci na činnostech souvisejících s projektem
- přečtení plánovaných činností a aktivit na celý týden, připomenutí již dříve zadaných povinností (přinesení pomůcek, bez nichž by nebylo možné plnohodnotně pracovat na projektu – např. potraviny na středeční přípravu pokrmu)
- reflexe, zhodnocení, závěr hodiny

2. vyučovací hodina

Cíl hodiny: Propojit souvislosti týkající se středověku a hradních památek, aplikovat postoje získané vlastními zkušenostmi, vytvořit myšlenkovou mapu na téma „Středověký hrad“, procvičit komunikační dovednosti mezi žáky a schopnost diskutovat, naučit se vyhledávat v textu potřebné informace

Téma hodiny: Vzájemné sdělování poznatků o středověkém hradu v širších souvislostech

Pomůcky: Tabule a křída, počítač s interaktivní tabulí a přístupem k internetu, pro každého žáka papír A4 a psací potřeby

Průběh hodiny:

- vytvoření myšlenkové mapy pomocí pojmů vyřčených předchozí vyučovací hodinu metodou brainstormingu (učitel třídí pojmy do významově souvisejících celků, žáci si myšlenkovou mapu vytváří každý na svůj papír)
- po vytvoření myšlenkové mapy v návaznosti na sepsané informace následuje diskuze o cíli projektu, každý žák následně cíle projektu definuje dle vlastního postoje na papír vedle myšlenkové mapy
- diskuze k tématu „středověký hrad“
  - o jednotlivé body diskuze vycházejí i z již vytvořené myšlenkové mapy
  - o možnost využití učebnice vlastivědy či encyklopedie
  - o témata pro diskusi mohou být například známé mezníky a události, které se v období středověku odehrály, život tehdejších lidí (bydlení, jídlo, majetek, záliby, móda, kultura), architektura středověkých staveb a celkové zasazení hradu coby stavby v tehdejší době
  - o jako otázky k rozvinutí následné diskuze tak lze využít například formulace jako: Kde lidé ve středověku bydleli? Jak vypadaly tehdejší stavby zvenku a jak zevnitř? Co lidé jedli? Jak hospodařili s potravinami (od jejich získání až po konečné uchování pokrmů)? Co dále lidé vlastnili (dekorace, domácnost, dobytek)? Jak lidé trávili ve středověku svůj volný čas? Co víš o středověké kultuře (umění, hudba)? Co si lidé ve středověku oblékali? Z jakého důvodu se stavěly hrady? Proč vypadaly hrady tak, jak vypadaly? Bez jakých částí by se hrady nemohly obejít?
  - o průběžná ukázka materiálů k veškerým diskutovaným témat na interaktivní tabuli (pomocí aktivního vyhledávání na internetu a následnou okamžitou prezentací potřebných obrázků či krátkých videí)
- reflexe, zhodnocení, závěr hodin

3. vyučovací hodina

Cíl hodiny: procvičit četbu s porozuměním textu, založit složku s informacemi, které budou žáci shromažďovat po celý týden, vybrat na základě vlastních zkušeností vizuálně obrazná vyjádření při tvorbě

Téma hodiny: Tvorba příručky s informacemi o Kunětické hoře

Pomůcky: kniha Pověsti a báje z Pardubicka (ROSŮLEK, František. Pověsti a báje z Pardubicka. Praha: Dobrovský, 2013. ISBN 978-80-7390-047-2.), pro každého žáka čtvrtku ve formátu A3, papír A4 a psací potřeby

Průběh hodiny:

- žáci si na papír A4 individuálně zapisují (popřípadě i zakreslují) informace, jež považují důležité v souvislostech mezi hrady a obdobími středověku (čerpají z poznatků získaných během diskuze v předchozí hodině)
- popis příručky, na níž budou děti pracovat po celou dobu konání projektu a tvorba samotných desek k příručce (každý žák obdrží čtvrtku formátu A3, kterou přeloží tak, aby v polovině vznikl hřbet – do desek si postupně žáci budou ukládat jednotlivé materiály získané v průběhu týdne; prvním obsahem desek je papír A4 s myšlenkovou mapou z minulé hodiny); deska bude úhledně nadepsána názvem příručky (dle fantazie žáka, avšak příznačně dle stěžejního tématu projektu – Kunětické hory) a jménem žáka, na konci projektu zde nebude chybět ani jednoduchá ilustrace (Kunětickou horu lze vidět i z oken naší třídy), kterou však lze doplnit i později po bližším seznámení s hradem Kunětická hora
- během výroby desek probíhá četba Rosůlkových pověstí o Kunětické hoře (žáci si vzájemně předčítají jednotlivé pověsti týkající se Kunětické hory tak, že vyvolaný žák čte před třídou část textu v rozsahu dle vlastního uvážení a následně vybírá spolužáka, který ve čtení pokračuje), po přečtení pověstí následují k poslechu při práci jednotlivé ukázky renesanční hudby z konce středověku (tedy z doby největšího rozkvětu hradu Kunětická hora), přístupné na internetu
- reflexe, zhodnocení, závěr hodiny

4. vyučovací hodina

Cíl hodiny: pracovat ve skupinách, tvořit jednoduché melodie, zapojit znalosti související s Kunětickou horou do lyrického textu

Téma hodiny: Vymýšlení písničky o Kunětické hoře

Pomůcky: pro každou skupinu papír a psací potřeby, pro každého žáka pracovní list č. 1 (viz příloha A)

Průběh hodiny:

- žáci jsou rozděleni do skupin po třech, každá skupina dostává list papíru, na který vymýšlí píseň na téma Kunětická hora. Melodie, text, tempo i další náležitosti jsou ponechány dle libovůle skupin (lze použít i již známou melodii, je vhodné i připomenout možnost využití některého z hudebních nástrojů či jiných možností – tleskání atd.)
- každý žák si hotovou písničku přepisuje k sobě a zařadí si ji do desek, kde bude s ostatními materiály
- po složení písniček všemi skupinami následuje interpretace, kdy skupiny seznamují ostatní spolužáky s textem, melodií atd. a společně zpívají nově složené písně
- v případě zbylého času lze využít pracovního listu č. 1, který je jinak poskytnut žákům coby dobrovolný domácí úkol
- reflexe, zhodnocení, závěr hodiny

Po ukončení prvního dne projektu tak žáci znají veškeré informace ohledně následujících školních dní a mají ctižádost pracovat na poznávání Kunětické hory. Vzájemně si zprostředkovali poznatky týkající se života lidí v době středověku, obecných informací o tehdejší společnosti a blíže se zaměřili na hradní stavby. Rovněž si založili příručku, na jejíž tvorbě budou pracovat v následujících dnech. Po prvním dni ji tvoří desky, v nichž se nachází dva listy A4 - myšlenková mapa a zápis se shrnutím nejdůležitějších poznatků ze společné diskuze. Nechybí ani papír s textem autorské písně o Kunětické hoře.

5.3 Druhý projektový den

16. 6. 2017

Časová dotace druhého dne projektu je stejná, jako byla ta předchozí. V pátek totiž ve své třídě vyučují z celkových pěti hodin opět čtyři.

Od první hodiny tohoto projektového dne se již od obecnějšího tématu „středověký hrad“ přesuneme na jeden konkrétní – Kunětickou horu.

1. vyučovací hodina

Cíl hodiny: zařadit hrad Kunětickou horu do správných geografických a historických souvislostí, kooperovat s ostatními spolužáky, procvičit komunikační dovednosti mezi žáky a schopnost diskutovat, přirozeně jednat v jednoduchých dramatických rolích

Téma hodiny: Seznámení s hradem Kunětická hora

Pomůcky: pro každého žáka pracovní list č. 2 (viz příloha B), psací potřeby

Průběh hodiny:

- dětem je rozdán pracovní list č. 2 s pokynem k jeho vyplnění. Informace lze vyhledávat v učebnici, encyklopedii, ale i případnou pomocí od spolužáků. Pracovní list obsahuje text, který obecně představuje Kunětickou horu a zařazuje její existenci do geografických a historických souvislostí. Po vyplnění pracovních listů následuje společná kontrola a oprava chyb se zdůvodněním. Pracovní listy po jejich zkompletování děti ukládají do desek k ostatním dokumentům z předchozího dne.
- děti jsou rozděleny do skupin (po 2 – 3 žácích) a jejich úkolem je ve skupince dohodnout výjev ze středověku, který ztvární pro své spolužáky – může se jednat o bitvu, významnou osobnost, povolání atd. Po několika minutách se skupiny střídají před ostatními a nechávají je hádat, oč se jedná v jejich dramaticky ztvárněném výstupu

- po odprezentování všech skupinek učitel podněcuje diskuzi, v níž jsou nosným tématem zkušenosti samotných žáků s Kunětickou horou (Příklady formulací otázek jsou: Kdo z vás již někdy navštívil Kunětickou horu? Při jaké příležitosti jste se na hrad vydali? Byli jste pouze na nádvoří hradu? Byli jste uvnitř hradu na jeho prohlídce? Účastnili se lidé okolo vás nějakých akcí na hradě, jako jsou divadla, koncerty či svatby? Jak se vám na Kunětické hoře líbilo? Co vás na hradě zaujalo?
- reflexe, zhodnocení, závěr hodiny

2. vyučovací hodina

Cíl hodiny: využívat moderní informační technologie, formulovat své požadavky, dozvědět se informace o nebezpečí na internetu, seznámit se s klíčovými pojmy souvisejícími s Kunětickou horou

Téma hodiny: Kunětická hora na internetu

Pomůcky: Pro každého žáka lísteček s otázkami, papír A4 a psací potřeby

Průběh hodiny:

- každý žák se usadí na svém místě u počítače v učebně výpočetní techniky a otvírá si internetový prohlížeč. Úkolem je vyhledat na internetu odpovědi na otázky, které se týkají Kunětické hory. Žáci si odpovědi píšou (kreslí) na papír a ke každé rovněž uvádějí zdroj informací (webovou stránku), papír je shora nadepsaný slovy: „Nejčastější dotazy“. Učitel rozdává každému z žáků lísteček s otázkami:
  1. V jaké nadmořské výšce se nachází hrad Kunětická hora?
  2. Jak se jmenoval první historicky doložený vlastník Kunětické hory?
  3. Jak se jmenoval pán z rodu Pernštejnů, který vybudoval současný hrad?
  4. Jaké další hrady Pernštejnové například vlastnili? (alespoň 3)
  5. Jak vypadal znak Pernštejnů? (načrtni nebo popiš)
  6. Jak se jmenoval švédský generál, který vedl armádu k vypálení Kunětické hory?

7. Jaký spolek koupil Kunětickou horu v první polovině 20. století?
  8. Jaký zimní sport byl málem na Kunětické hoře provozován během 20. století díky snaze místních lyžařů?
  9. Kolika branami (jejichž pozůstatků si můžeme všimnout i v současnosti) musel člověk projít, aby se dostal do hradu Kunětická hora?
  10. Kolik medvědů se v minulosti nacházelo v příkopě pod padacím mostem?
  11. Kolik korun stojí prohlídka hradu pro návštěvníky?
- po vyhledávání informací učitel řídí diskuzi, týkající se důvěryhodnosti internetových zdrojů a věnuje se spolu s dětmi i problematice bezpečnosti na internetu s připomenutím nutnosti dodržování bezpečnostních zásad práce na internetu
  - reflexe, zhodnocení, závěr hodiny

3. + 4. vyučovací hodina

Cíl hodiny: mimoškolní vycházka, poznat okolí školy, navštívit historickou památku, uvědomit si důležitost etických hodnot a duchovního rozměru člověka

Téma hodiny: Návštěva kostela Nejsvětější Trojice

Pomůcky: pro každého žáka libovolný papír na poznámky a tužka na psaní

Průběh hodiny:

- žáci se chystají na návštěvu kostela Nejsvětější Trojice, který se nachází v blízkosti areálu Základní školy Sezemice. Součástí je i prohlídka staré osmiboké zvonice stojící vedle kostela. Děti si tak s sebou berou papír na poznámky a tužku na psaní a poslouchají pokyn učitele. Tím je kromě zdůraznění dodržování pravidel nutných pro bezproblémový průběh mimoškolních akcí i úkol, který žákům zadává poznamenávání si zajímavostí, které budou později dávat do souvislostí s Kunětickou horou a hledat vzájemné podobnosti (Sezemický kostel byl stavěn postupně zhruba dvě stě let, finální práce na jeho budování se datují dle webových stránek města zhruba do doby perňštejnské přestavby Kunětické hory)

- cesta do kostela
- součástí návštěvy kostela je i prohlídka pod vedením současného faráře, který dětem zprostředkovává veškeré informace a zajímavosti a odpovídá na jejich dotazy. Nechybí zde ani přítomnost profesionálního varhaníka, jenž dětem představuje místní varhany a rovněž sděluje další informace týkající se hry na nástroje (včetně pohledu do minulosti). Dobrovolníci z řad žáků si pod jeho vedením mají možnost vyzkoušet rozeznít nástroj po celém kostele
- cesta zpět do školy
- připomenutí pondělních povinností (přinést potřebné potraviny)
- ukládání materiálů s poznámkami do desek, reflexe a zhodnocení návštěvy kostela, ukončení dvouhodinovky

Druhý projektový den dětem napomohl v rozvinutí sociálních vztahů během společné práce ve skupinách a naslouchání spolužákům během společné diskuze. Děti se dozvěděly základní informace o Kunětické hoře a setkaly se s klíčovými pojmy týkajícími se hradu a celé okolní lokality. Rovněž absolvovaly návštěvu památky, při níž se dozvěděly zajímavé informace z blízkosti jejich školy a otestovaly si své schopnosti zaměřit se během exkurze na důležité věci.

Jejich desky s materiály k projektu tak po pátečním dnu obsahují myšlenkovou mapu, zápis se shrnutím nejdůležitějších poznatků ze společné diskuze a zkomponovanou píseň ze čtvrťky, k nimž nově přibyly dva papíry formátu A4 (vyplněný pracovní list z první hodiny a papír „Nejčastější dotazy“ s odpověďmi na otázky z druhé hodiny) a list s poznámkami z návštěvy kostela.

5.4 Třetí projektový den

19. 6. 2017

Během třetího dne strávíme s dětmi společně tři vyučovací hodiny. Celý den se ponese ve znamení příprav na zítřejší plánovaný výlet na hrad – získáním podrobnějších znalostí o historii počínaje a přípravou jídla dle prastarého receptu konče.

1. vyučovací hodina

Cíl hodiny: poznat detailně historii hradu Kunětická hora, přemýšlet o souvislostech

Téma hodiny: Studování historie

Pomůcky: místo pro záznam otázek, pro každého žáka papír na poznámky a tužka na psaní

Průběh hodiny:

- učitel přednáší dětem co nejpoutavějším způsobem výklad o historii hradu Kunětická hora (ze zkušeností z průvodcovských dob je zřejmá nutnost neustálé interakce s dětmi během vyprávění a pokládání zpětných otázek ke zjištění úrovně pozornosti žáků); v průběhu výkladu je třeba dodržovat potřebné pauzy a nechávat žákům čas na psaní svých poznámek
- vytvoření otázek k zítřejší návštěvě hradu a vytyčení bodů ke sledování - některé otázky jsou vytvořeny společně učitelem a dětmi na základě krátké diskuze o skutečnostech, kterých je třeba si všimnout na každém hradu (za jakým účelem byl postaven, kdy byl naposled obýván...) a jiné jsou předloženy učitelem, poněvadž se týkají konkrétně Kunětické hory. Žáci tedy pomocí dialogu s průvodcem, čtení popisek u expozic či poslechem výkladu o historii zjistí:
  1. Kolik padacích mostů se na Kunětické hoře nacházelo?
  2. Jak hluboká byla místní studna?
  3. Komu jsou zasvěceny dvě kaple v areálu hradu?
  4. Jak si na hradě Pernštejnové topili?
  5. Kolik celkem schodů je na Kunětické hoře?
  6. Co znamená nápis nad vstupem do hradního paláce?
  7. Jaké odvětví vydělávalo Pernštejnům nejvíce peněz?
  8. Jaký je rozdíl mezi drakem a saní?

Výsledný seznam si učitel píše a do příštího dne vytvoří pro každého žáka jednu kopii, do které bude možno psát během získávání odpovědí při návštěvě hradu

- reflexe, zhodnocení, závěr hodiny

2. + 3. vyučovací hodina

Cíl hodiny: zacházet správně s potravinami, spolupracovat ve skupině, dodržovat bezpečnostní zásady pro práci v kuchyni, vytvořit pokrm dle popisu pracovního postupu

Téma hodiny: Pečení Kunětických preclíků

Pomůcky: recept na Kunětické preclíky pro každou skupinu (viz příloha C), suroviny na přípravu (donesené žáky)

Průběh hodiny:

- žáci spolu s učitelem tráví vyučování ve školní kuchyňce, kde pracují ve čtyřčlenných skupinkách na vytvoření slavných kunětických preclíčků dle receptu Magdaleny Dobromily Rettigové. Nejprve si však skupina musí přeložit recept tak, aby jej bez problémů pochopila a odměřit si (a v případě másla i vypočítat) množství potřebných ingrediencí. Následně je třeba vytvořit těsto, nechat jej kynout a dát péci. Preclíky poslouží třídě během zítřejšího dne, na který je naplánován výlet na hrad (a v případě teplého počasí je varianta s balených sladkostí lepší bez přítomnosti roztékající se čokolády) a následné spaní ve škole
- během kynutí těsta a pečení preclíků vznikají časové možnosti, během kterých jsou naplánovány další aktivity:
  1. Sepsání věcí potřebných na zítřejší den do úkolníčku:
    - a. s sebou na výlet: batoh, svačinu, pití, malé kapesné, vhodné oblečení a obuv, potřebné papíry k plnění úkolů, tužku na psaní
    - b. věci k pohodlnému trávení večera a přenocování ve škole: oblečení na převléknutí, karimatka, spacák, polštářek, kartáček a pasta, školní potřeby na další den, špekáček na opékání, vhodně vyřešená otázka ostatního jídla – buď svačina, anebo případná návštěva rodičů v pozdně odpoledních hodinách)
  2. Uvolnění atmosféry společným zpíváním vytvořených písniček o Kunětické hoře
- po upečení preclíků následuje jejich ochutnání a uschování pro potřeby příštího dne (svačina během pěšího výletu na Kunětickou horu)

- uklízení kuchyňky, reflexe, zhodnocení, závěr hodiny

Třetí den dětem dává možnost důkladněji se připravit na zítřejší vycházku na Kunětickou horu – přípravy po stránce znalostní jsou splněny úvodní částí dne a v následujících hodinách se jedná o přípravy potřeb nutných pro každý den (jídlo – Kunětické preclíky). Vaření coby aktivita napomáhá uvolnění atmosféry, jejíž pozitivní podoba je pro společné činnosti následujícího dne rozhodně žádoucí.

Materiály, které děti mají v deskách, jsou po tomto dni obohaceny o recept na Kunětické preclíky a papírek s otázkami pro zítřejší návštěvu hradu.

5.5 Čtvrtý projektový den – návštěva hradu Kunětická hora

20. 6. 2017

Na úterý, které je čtvrtým dnem projektu, je naplánován vrchol celého týdne, a sice návštěva samotného hradu Kunětická hora. Vzhledem k nevelké vzdálenosti mezi školou je cesta na hrad řešena pomocí pěší vycházky. Celá akce začíná současně se zvoněním na první vyučovací hodinu (7:45) a končí mezi 15 – 16h, přesněji řečeno po návratu do školního areálu.

Na exkurzi navazuje po krátké pauze další oficiální školní akce, která začíná v 17:30 – spaní ve škole, díky kterému spolu žáci plní zážitků stráví společný večer a mohou tak sdílet své dojmy z návštěvy hradní památky. Konec této akce je naplánován na páteční ráno, kdy na něj bezprostředně v 7:45 naváže školní výuka (další projektový den).

Cíl výletu: návrat v předem určeném čase, strávit společný den s třídním kolektivem, navštívit a poznat Kunětickou horu, splnit potřebné úkoly

Pomůcky: batoh, svačina, pití, malé kapesné, vhodné oblečení a obuv, materiály k plnění úkolů, tužka na psaní

Průběh exkurze:

- cesta na hrad (pěšky, okolo 5 km; po cestě – hry: „Nálety“, orientační běh na zmapované trase pod hradem, geocaching – hledání ukryté cache pod hradem)
- občerstvení na nádvoří hradu
- společné foto
- připomenutí plnění úkolů (včetně možnosti získání prospektů o hradu)
- zakoupení vstupenky a následný vstup do palácové části
- prohlídka hradu (nejprve společná, poté individuální)
- nákup suvenýrů
- cesta zpět do školy

Po návratu mají děti libovolný program dle uvážení jejich rodičů s ohlášeným srazem v 17:30h před školní budovou. Od této chvíle následuje další program:

- krátká slohová práce (svědecká výpověď o návštěvě hradu)
- opékání špekáčků a zpívání vytvořených písniček o Kunětické hoře
- společná četba autorských pohádek z knížky Maxíkova dobrodružství (knížka tvořená v průběhu celého roku, napsaná samotnými žáky – jedná se o pohádky o třídním maskotovi, jímž je plyšák Maxík)
- společné sledování západu Slunce nad Kunětickou horou
- kolektivní hry (hra na detektivy, Palermo usíná, Černé historcky)
- společné prohlížení fotek z celého školního roku přes dataprojektor
- hygiena a ukládání ke spánku, podbarvení hrající hudbou
- spánek

5.6 Pátý projektový den

21. 6. 2017

Pátým a zároveň závěrečným dnem celého projektu je středa, která přinese možnost strávit se žáky tři vyučovací hodiny.

Poslední den pochopitelně poslouží k reflexi celého projektu a jeho důstojnému ukončení. Důležitá bude diskuze a nalezení pozitivních faktorů, které celý uplynulý

týden provázely. Vrcholem bude závěrečná úprava, uzavření a odevzdání konečné podoby materiálů, na kterých žáci pracovali v průběhu celého projektu.

Před vyučováním

- včasné probuzení a následná hygiena
- snídaně (za přítomnosti dodržování správných stravovacích návyků)
- příprava na vyučování

1. vyučovací hodina

Cíl hodiny: Vyhledávat potřebné informace ve slovnících, procvičit anglickou gramatiku z celého uplynulého školního roku, selektovat podstatné informace od nedůležitých

Téma hodiny: Výroba textu pro zahraniční turisty

Pomůcky: Papír a psací potřeby pro každého žáka, česko-anglické slovníky

Průběh hodiny:

- žákům je zadán úkol (mohou pracovat i ve dvojicích) – sepsat informační brožuru pro anglicky mluvící turisty, kteří zavítají na hrad Kunětická hora
  - o brožura může být doplněna ilustracemi, je však především důležité rozlišit, co je třeba v textu zmiňovat a co nikoliv
  - o do anglického textu o hradu jsou zapojené gramatické jevy, probírané v průběhu pátého ročníku – vazba There is/ There are..., sloveso „can“, předložky (on, in, next to, behind...)
- následnou činností je prezentace vytvořených textů a jejich jednotlivé čtení
- společná oprava chyb, vyskytujících se v textech, korekce a případné vysvětlování gramaticky špatně použitých frází
- reflexe, zhodnocení, závěr hodiny

2. vyučovací hodina

Cíl hodiny: Diskutovat se spolužáky, vyslechnout zkušenosti ostatních, reagovat na diskuzní témata, aplikovat poznatky a zkušenosti získané při návštěvě hradu, zamyslet se nad současnou životní úrovní

Téma hodiny: Co jsme se dozvěděli o hradu?

Pomůcky: Papír a psací potřeby pro každého žáka, poznámky z předchozích dnů (a především z návštěvy hradu), brožurky a další materiály přinesené z hradu, počítač a dataprojektor, fotky z předchozího dne (v elektronické podobě)

Průběh hodiny:

- diskuze o včerejší exkurzi: Jak se vám celá exkurze líbila? Dokážete si představit život na Kunětické hoře dřív nebo nyní? Co vám přišlo zajímavé? Co vás překvapilo?
- diskuze o rozdílech v jednotlivých dobách: Co se změnilo od středověku? Co bylo dříve důležité? Co je důležité nyní? V jaké době se lépe žilo? Chtěli byste žít ve středověku? Jste spokojeni s tím, co máte?
- diskuze o souvislostech mezi včerejší exkurzí a páteční návštěvou kostela: Co mají sezemický kostel a hrad Kunětická hora společného? Jaké věci je naopak odlišují?
- děti si zapisují poznatky na papíry
- promítání fotografií z předchozího dne před dataprojektor
- reflexe, zhodnocení, závěr hodiny

3. vyučovací hodina

Cíl hodiny: Zhodnotit celý uplynulý týden, dokončit celotýdenní práce na produktu projektu

Téma hodiny: Finalizace projektu

Pomůcky: Papír a psací potřeby pro každého žáka, poznámky z předchozích dnů (a především z návštěvy hradu), brožurky a další materiály přinesené z hradu

Průběh hodiny:

- žáci si projdou jednotlivé materiály, vypracované a získané v průběhu všech projektových dnů a upraví je do takové podoby, aby z nich vznikl přehledný sešit, nápomocný jakémukoliv zájemci o informace týkající se Kunětické hory;
- v případě časových možností děti doplňují sešit o ilustraci, na které je zachycen jejich zážitek ze včerejší exkurze
- po zkompletování sešitu jej žáci odevzdávají, zájemci mohou svá díla prezentovat před ostatními
- zadání dobrovolného domácího úkolu – vytvoření libovolného dalšího materiálu k obohacení svého portfolia
- reflexe, zhodnocení, závěr hodiny a celého projektu

Poslední den projektu je reflexí uplynulého týdne a nese se ve znamení uvědomování si informací a zkušeností nabytých v minulých dnech. Po jeho ukončení mají žáci odevzdané produkty projektu, kterými jsou desky s veškerými materiály ohledně Kunětické hory.

6 Reflexe a hodnocení projektu

Reflexe žáků

Žáci projekt po jeho ukončení zhodnotili pomocí ankety s otázkami, na které odpovídali. Zamysleli se tak nad celým uplynulým týdnem a symbolicky se s celým projektem rozloučili. To, v jakém duchu se hodnocení ponese, se dalo odhadnout již v průběhu celého konání projektu z jasných indicií, kterými byly veškeré pozitivní reakce na nejrůznější situace. I proto, že za celou dobu se mimo ubíjejícího slunečního záření a štípanců od komárů nestalo absolutně nic negativního, některé odpovědi se mezi dětmi shodovaly a opakovaly.

Děti se tak dozvěděly a zapamatovaly informace o nadmořské výšce Kunětické hory, polohu šesti přístupových bran na hrad, pověsti o hradu, legendu o vzniku znaku Pernštejnů, rozdíl mezi drakem a saní, nebo jméno švédského generála Torstenssona.

S velkým potěšením lze poznamenat, že u nikoho z dětí se nevyskytl nezájem ohledně hradu, naopak svou pozornost si dle odpovědí vyžádaly hradní brány, rozhled do krásné okolní krajiny, hladomorna a mučírna, pověsti či rytířský sál. Odpovědi na otázky „Co nového vím?“ a „Co mě na hradě nejvíce zajímalo?“ se často prolínají a jen dokazují tvrzení o tom, že oblasti vzdělávání, které jsou pro děti zábavné, jim utkví v hlavě nejvíce. Je evidentní, že s tématy pro ně zajímavými se nejvíce ztotožnily a díky tomu si i zapamatovaly právě tyto souvislosti.

Na celém projektu se pochopitelně děti při označování nejzábavněji strávených chvil nedržely jen vlastivědné exkurze, ale i mnoha dalších zážitků. Potěšilo mě, že ocenily společnou práci s kamarády a spaní ve škole. Není tedy žádným překvapením, že všichni zúčastnění by návštěvu hradu jednoznačně doporučili. A vzhledem k tomu, že jedinou (ale hned několikrát se opakující) odpovědí na otázku „O co by bylo třeba týden doplnit?“ bylo „více pití na cestu“, které odsunulo na druhé místo „chladnější počasí“, a v jednom případě dokonce i „vítr“, mohu projekt vyhodnotit z jejich pohledu jako velice vydařený. A od toho se odvíjí i následné mé pozitivní hodnocení...

Reflexe učitele

Projekt byl pro celou dobu svého průběhu vystavěn i s ohledem na ŠVP a tematické plány, vypracované na začátku školního roku dle ŠVP. Jeho činnosti tak třídě umožnily zachovat tempo výuky a nedonutily nás v žádných oblastech a vyučovacích předmětech pracovat rychleji, než by v probíraném učivu bylo potřeba – i po ukončení projektu tak třída nejevila v žádném předmětu známky zpoždění v daném učivu vzhledem k tematickým plánům.

Díky integrování různých předmětů do projektu tak žáci rozvíjeli své možnosti napříč všemi oblastmi – v tělesné výchově vytrvalost při chůzi na delší vzdálenost (v tem. plánu pro červen „vytrvalost“), ve výtvarné výchově míchání barev a práci s liniemi (v tem. plánu „výtvarné vyjádření skutečností, práce s barvami“), či v pracovních činnostech pěstitelské práce. Angličtina nám pak umožnila procvičit probírané jevy z celého školního roku, český jazyk nabídl práci s textem a čtení s porozuměním, a rovněž náplň předmětu Komunikační dovednosti provázel prakticky každou jednotlivou hodinu celého týdne.

Jak jsem již zmínil, od začátku školního roku jsem se snažil třídu poznat co nejdetailněji a dát všem žákům maximální možnosti k tomu, aby byli ve třídě spokojeni, ale zároveň jsem kladl důraz na jejich samostatnost při řešení problémů – především za tím účelem, aby si byli schopni za jakýchkoliv okolností poradit, i když k tomu potřebují pomoc někoho jiného. To následně již nutně přináší potřebný návyk komunikovat s ostatními. Proto si netroufám tvrdit, zda (a případně v jaké míře) si během projektu žáci osvojili schopnosti zapojování do diskuze, formulování vlastních požadavků a názorů a celkově své vyjadřovací dovednosti, ovšem s jistou dávkou uspokojení jsem si ověřil, na jak nadstandardní úrovni již tyto věci zvládají.

Co však bylo pro žáky v jistých ohledech rozhodně nové, bylo uvědomění si důležitosti své existence v historickém kontextu a fakt, že v současné době v našem regionu mají skvělé podmínky pro spokojený způsob života. Porovnání současného stavu s tím před pěti staletími tak většinu dětí donutilo k zamyšlení nad úskalími dřívějšího života – mezi ty patřila například špatná zdravotní péče, nespravedlnost a bezpráví či chudoba mnohých občanů.

Mimo teoretických znalostí a možností k úvahám jsem velice rád za praktické a názorné ukázky jednotlivých částí projektu – ať už to byla osobní prohlídka hradu a kostela, anebo pak spaní ve škole, které jim mimo utužení třídních vztahů jasně ukázalo, že i školní budova je stavbou, která nabízí člověku spoustu možností vyžití, odkryjeme-li její masku místa, kde děti pravidelně řeší každodenní nepříjemnosti. Jako velice pozitivní oceňuji přínos aktivity pečení Kunětických preclíků, jež dětem v plné kráse ukázala nesamozřejmost jakéhokoliv z pokrmů, které pravidelně přijímáme a množství úsilí vynaloženého pro jeho vytvoření. I když podle představ malých snaživců se povedla pouze zhruba polovina preclíků, jsem si jistý, že hned několik dětí našlo v této aktivitě zalíbení coby v činnosti, ke které se doposud v životě nedostalo.

Posledním bodem, který je třeba nezapomenout zmínit, je dle mého názoru velice slušná úroveň sebereflexe a hodnocení výsledků své práce v podání žáků – ať již individuální, nebo skupinové. Nemám v tomto ohledu bohužel mnoho srovnání a jiné osoby, než jsem já, jsou kompetentnější k tomu, aby přesně popsaly běžnou úroveň schopností dětí hodnotit sebe sama, ovšem mám silný dojem, že děti účastníci se projektu „Kunětická hora“ jsou, i díky pravidelnému provádění této nezbytné součásti, obecně nad průměrnou hranicí.

Z nepovedených částí projektu pak mohu zmínit především jednu věc, a tou je počasí. Vzhledem ke každoročním červnovým teplotám v našem kraji bylo třeba samozřejmě počítat s nepříjemným horkem, které může pěší výlet na hrad komplikovat. Předejít by se však nejvyšším teplotám dalo alespoň tím, kdybychom si na Kunětickou horu vyšli hned ráno a na hrad dorazili co nejdříve. Z důvodu mé nedůslednosti, kdy jsem poměrně dlouho váhal s přesným termínem výletu a s jistotou jej určil až zhruba tři týdny před akcí, jsem na stanovený den (20. 6.) již neměl možnost zamluvit naši výpravu na brzkou dopolední hodinu, nýbrž až na čas okolo poledne. Cesta na hrad zpestřená hrami a aktivitami tak byla velice dlouhá, únavná a pro děti z prvního stupně základní školy dosti náročná. Nebýt mé špatné prozívatelnosti (ne zcela nepodobné Vilémově z Pernštejna s jeho povolením těžby kamene), mohl jsem konkrétní termín exkurze vyřešit dříve a získat tím pravděpodobně lepší denní dobu, než právě poledne, navíc v doposud nejteplejším dni v roce. V tomto ohledu tak mohu opět pochválit žáky, kteří se této očekávané, ale podceněné nástrahy nezalekli a i přes očividnou únavu se překonali a po fyzické i psychické stránce vše zvládli.

7 Závěr

Projekt po celý svůj průběh plnil své zásady, jako například tu, že učitel během něho působí spíše v roli pozorovatele a poradce. To se změnilo jen na malou chvíli, kdy jsem během našeho pobytu na hradě zaujal roli průvodce. Jinak jsem však byl svědkem toho, jak žáci pravidelně zvládali věcně reflektovat průběžné činnosti a aktivity, v jednotlivých fázích projektu.

Vzhledem k možnostem přesahu projektu přes všechny vyučovací předměty a témata mohu hodnotit jako pozitivní fakt, že v uskutečněném projektu s názvem „Kunětická hora“ tyto cíle byly jednoznačně splněny. Děti, které byly na celý projektový týden velice natěšené, si mnohé informace zjistily samy a díky tomu jsem si jistý, že v jejich paměti tyto nové poznatky nemají jen dočasný charakter. Snad jim tedy v hlavách utkví jména související s historií Kunětické hory, se kterými se žáci seznámili, stejně tak jako se dozvěděli zajímavosti o životě v 16. století, nebo co všechno se odehrávalo v okolí jejich bydliště v průběhu minulých staletí.

Od prvních dnů mé práce s touto třídou jsem kladl důraz na spokojenost všech dětí ve třídě a pocit vzájemné sounáležitosti a týmovosti. Je pro mne tedy obzvláště potěšující, jakým způsobem se žáci vypořádali se všemi úskalími a nástrahami, které jim zadané úkoly mohly přinášet v souvislosti s komunikací mezi ostatními. Vzájemná interakce totiž byla naprosto bezproblémová a i díky ní si žáci procvičili své prosociální cítění, hledání kompromisu, zpracovávání důležitých informací, či zamýšlení se nad podstatnými a naopak nepodstatnými skutečnostmi. A přičtu-li ke zmiňovaným výstupům projektu i pracovní sešity, jejichž konečná podoba v případě dětí jen odrazila jejich odhodlání a zájem pracovat na projektu, mohu být s projektem jako celkem velice spokojen. Shrnuto a podtrženo, cíle projektu „Hrad Kunětická hora - projekt pro školní výlet ve 4. a 5. ročníku ZŠ“ považuji jednoznačně za naplněné.

8 Použité zdroje:

BLAŽÍČEK, Oldřich J. & Jiří KROPÁČEK. *Slovník pojmů z dějin umění: názvosloví a tvarosloví architektury, sochařství, malby a užitého umění*. Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0246-6.

CENTRUM OCHRANY PŘÍRODY NASAVRKY. *Plán péče o přírodní památku (PP) Kunětická hora na období 2014 - 2022*. Pardubice: Krajský úřad Pardubického kraje, 2014. 28 s. Dostupné online.

COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006. 135 s. ISBN 80-7168-958-0.

Česká republika: sešitový atlas pro základní školy a víceletá gymnázia (2006). Praha: Kartografie Praha. ISBN 80-7011-870-9.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Tisková zpráva – 3. listopadu 2016*. Praha: Odbor vnější komunikace ČSO. 1 s. Dostupné online.

Činnost Musejního spolku r. 1917: Jednatelská zpráva (1917). Pardubice: J. Otto & Růžička, 39 s.

DEMEK, Jaromír & Peter MACKOVČIN, *Hory a nížiny - Zeměpisný lexikon ČR*. Brno: AOPK ČR, 2006. 584 s. ISBN 80-86064-99-9.

DEWEY, John. *Democracy and education*. New York: The Macmillan Company, 1920. 434 s.

DULLA, Matúš & Henrieta MORAVČÍKOVÁ. *Architektúra Slovenska v 20. storočí*. Bratislava: Slovart, 2002. ISBN 80-7145-684-5.

DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0.

ENGLUND, Peter. *Nepokojná léta: historie třicetileté války*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-355-X.

FRANKENBERGER, Otakar & Jiří FIDLER. *Kdo byl kdo: slavní vojevůdci*. Praha: Libri, 1997. ISBN 80-85983-19-2.

GUILEY, Rosemary. *The encyclopedia of saints*. New York, NY: Facts on File, 2001. ISBN 0-8160-4133-4.

HÁJEK, Václav. *Kronika česká*. Praha, 1918. 482 s.

HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*. Praha: Akropolis, 1992. 200 s. ISBN 80-901020-3-4.

HEROUT, Jaroslav. *Kunětická hora: Státní hrad a okolí*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1958. 35 s.

HEROUTOVÁ, Marie, LÍBAL Dobroslav, VILÍMKOVÁ Milada a kol. (1972) *Průvodní zpráva k stavebně historickému průzkumu na akci Kunětická hora*. Pardubice, 119 s.

Historický vývoj [online]. *Kunětická hora* [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <https://www.hrad-kunetickahora.cz/cs/o-hradu/historie>

JIRÁSEK, Alois. *Staré pověsti české*. Praha: Albatros, 2000. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00806-8.

JIROUŠEK, Miloš. *Průvodcovský text*, 1993.

JIROUŠEK, Miloš (2017). Historie hradu Kunětická hora [rozhovor]. *Kunětická hora*, 13. 3. 2017.

KAŠOVÁ, Jitka. *Škola trochu jinak: projektové vyučování v teorii i praxi*. Kroměříž: IUVENTA, 1995.

MENCLOVÁ, Dobroslava. *České hrady, díl druhý*. Praha: Odeon, 1972.

NECHVÍLE, Josef. *Sezemice, Dříteč, Kunětice a Hora Kunětická*. Pardubice: F. V. Hoblík, 1882. 62 s.

Ottův slovník naučný: Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Devátý díl. (1895) Praha: J. Otto, 1037 s.

Ottův slovník naučný: Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Sedmnáctý díl. (1901) Praha: J. Otto. 1078 s.

PANOCH, Pavel (2007). Jan Václav Michna z Vacínova a emblematická výzdoba kostela sv. Jakuba Většího v Kratonohách. In: *Theatrum historiae. Sborník prací Katedry historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice*, Pardubice: Univerzita Pardubice, s. 157 - 198. ISBN 978-80-7395-027-9.

Pardubice, Pardubice: J. Otto & Růžička. 48 s.

PECHA, Miroslav (2017). Historie hradu Kunětická hora [rozhovor]. *Kunětická hora*, 9. 3. 2017.

PODDANÁ, Jana. *Kunětická hora v proměnách času: [obrazový soubor k výstavě]* Pardubice: Státní okresní archiv, 2001. ISBN 80-86487-02-4.

POLÁCH, David (2017). Historie hradu Kunětická hora [přednáška]. *Kunětická hora*, 9. 3. 2017.

POTĚŠIL, František Karel. *Uhrovy cestovní průvodce: Pardubice, Kunětická hora, Lázně Bohdaneč*. Praha: Josef Uher, 1931.

POSPÍŠIL, Otokar. *Kunětická hora*. Pardubice: J. Otto & Růžička, 1948. 62 s.

PRÁŠEK, Justin. Na úpatí Kunětické hory koncem 19. století. 2008.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ & Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/file/433_1_1/

ROSŮLEK, František. *Kunětická hora*. Druhé vydání. Pardubice: J. Otto & Růžička, 1932. 32 s.

ROSŮLEK, František. *Pověsti a báje z Pardubicka*. Praha: Dobrovský, 2013. Omega. ISBN 978-80-7390-047-2.

RYCHTECKÝ, Jakub (2008). Státní hrad Kunětická hora - strážce Pardubicka. *Patriot*, roč. 1, č. 1, s. 4.

ŘIVNÁČ, František. *Řivnáčův průvodce po království Českém*. Praha: J. Otto, 1882.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl první, Chrudimsko*. Praha: František Šimáček, 1882. 259 s.

SEDLÁČEK, August. *Zbytky register králův Římských a Českých z let 1361-1480*. Praha: Česká Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1914. 375 s.

SKRBK, Bedřich. *Hora Kunětická. Její stručné dějiny, vandalství na ní páchané i kroky učiněné k její záchraně*. Praha: F. Šimáček, 1898.

Školní vzdělávací program Škola pro život 4 [online]. Sezemice: ZŠ Sezemice, 2016 [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: http://zssezemice.cz/images/stories/2017/01_leden/svp_zs_sezemice_2016-2017.zip

VÁCLAVÍK, Vladimír. *Cesta ke svobodné škole: kapitoly ze srovnávací pedagogiky*. Hradec Králové: LÍP, 1997. 222 s. ISBN 80-902289-0-9.

VOREL, Petr. *Páni z Pernštejna: vzestup a pád rodu zubří hlavy v dějinách Čech a Moravy*. Praha: Rybka Publishers, 1999. ISBN 80-86182-24-X.

9 Seznam příloh

Příloha A – Pracovní list č. 1	1
Příloha B – Pracovní list č. 2	2
Příloha C – Recept na Kunětické preclíčky	3
Příloha D – Ukázka práce žáků.....	4
Příloha E – Fotodokumentace z projektového týdne	5

Hrad Kunětická hora

Archeologické průzkumy zařazují nejstarší hradní stavbu na vrcholu Kunětické hory do poloviny 14. století. Za husitských válek se stává důležitým místem pro husitského hejtmana Diviše Bořka z Miletínka.

Roku 1491 přechází hrad do majetku Pernštejnů, za nichž dochází k zásadní přestavbě hradního komplexu. Vzniká mohutný hrad s propracovaným systémem opevnění.

Od druhé poloviny 16. století, vlivem měnících se společenských podmínek, ztrácí Kunětická hora - stejně jako většina ostatních hradů - na původním významu. To bylo umocněno i jeho poškozením švédskými vojsky v závěru třicetileté války.

V dalších staletích hrad ohrožovalo lámání kamene, které bylo zastaveno až na počátku 20. století. Tehdy zároveň započaly i záchranné práce pardubického Muzejního spolku podle projektu architekta Dušana Jurkoviče. Dnes již Kunětická hora patří k nejnavštěvovanějším památkovým objektům Pardubického kraje.

Odpověz na otázky:

1) Jak se jmenoval husitský hejtman, první historicky doložený vlastník Kunětické hory?

.....

2) Ve kterém roce se hrad dostal do majetku Pernštejnů?

.....

3) Které vojsko dokonalo zkázu Kunětické hory v 16. století?

.....

4) Jak se jmenoval známý architekt, který pomohl začátkem 20. století s opravami hradu?

.....

5) Zkus odhadnout, jak vzdálený je hrad Kunětická hora od naší školy (v kilometrech).

.....

Vyjmenuj hrady, které již znáš:

.....

.....

.....

.....

Příloha B – Pracovní list č. 2 (ad 16. 6. 2017, 1. vyučovací hodina)

Středověk je datován zhruba na období: .....

V této době vznikalo na našem území mnoho velkých opevněných sídel, kterým říkáme ..... Mezi nejznámější patří například .....

Jedním ze středověkých hradů je i Kunětická hora. Nachází se v ..... kraji, tedy v ..... nížině, a to nedaleko krajského města ..... I zde se nacházel v minulosti hrad (dnes již zámek), který byl vybudován rodem Pernštejnů - stejně jako Kunětická hora. Vzdálenost mezi oběma stavbami je zhruba ..... kilometrů. Cestu z jednoho místa k druhému lze zdolat například příjemnou vycházkou či projíždkou, a to díky stezce podél řeky .....

Hrad Kunětická hora, který leží na kopci stejného jména, je dominantou celého regionu. Z hradní věže lze dohlédnout například na ....., nejvyšší horu v České republice. Kromě pohorí ....., kde se nachází, můžeme spatřit i vedle ležící ..... hory či Ještěd, dominantu ..... kraje.

Když se však namísto rozhlížení do okolí zaměříme na samotný hrad Kunětická hora, uvidíme zde pozůstatky původního paláce z dob husitských válek – tedy období zhruba .....

Hradní komplex, který však v současné době stojí na tomto místě, však pochází až z konce ..... století. Tehdy na kopec zavítal rod ....., který hrad přebudoval do dnešní goticko-renesanční podoby. Po sedmdesáti letech největší slávy hradu však přišla doba úpadku, umocněná třicetiletou válkou. Ta se konala v letech ..... - ..... Švédská armáda hrad tehdy vypálila a zničila. Kunětická hora následně po několika stoletích chátrala a až období okolo 1. světové války (probíhající v letech ..... - .....) dalo hradu šanci vzhlížet k lepším dobám.

V průběhu 20. století Kunětická hora prožívala časy dobré (například během návštěvy prvního československého prezidenta .....), ale i časy méně radostné (především v dobách ..... režimu).

Dnes je již hrad přístupný veřejnosti a o jeho oblíbě svědčí i vysoký počet návštěvníků. Ten se každoročně vyšplhá na více jak ..... lidí.

Po návštěvě hradu mohou turisté v okolí zavítat na spoustu dalších nedalekých míst. Těmi jsou například: .....

Kunětické preclíčky

Utří dobře na míse **4 lity nového másla**, dej do něj **3 žloutky**, **6 lžíc sladké smetany**, **lžící hustých kvasnic**, **lžící tlučeného cukru**, zadělej hodně husté těsto z pěkné **mouky**; dej do něj z **půl citronu** pokrájené kůry, trochu **květu**, nech hodně vypracované těsto zkynout; pak **osol**, opět vypracuj a na vále moukou posypaném dělej malé preclíčky neb věnečky, dej na **papír** máslem pomazaný a na plech, pomaž rozkloktaným **vejcem**, nech trochu zkynout a hezky dozlatova upeč. Jsou ku kávě velmi chutné.

Příloha D – Ukázka práce žáků

~~The castle~~
The castle Kunětická hora is built in the Gothic style at the beginning of the 15th century. It was build by Václav II. as an altitude of 307 ^{metres} a. s. l., it ~~profound~~ from the countryside. During the ~~the~~ Thirty Years' War, November 17, 1645, after the main conquest of Pardubice, the Swedish general Torstensson Kunětická Hora conquered and let the castle burn and destroy.

Příloha E – Fotodokumentace z projektového týdne

**KUNĚTICKÁ
HORA
HRAD**

20.06.2017
IV. Děti na Kunětické hoře -

A Základní vst.	38 x	30 Kč
A Vstup zdarma na p	2x	0 Kč

Osob: 40
Cena: 1140 Kč
72615822
Osvobozeno od DPH. IČ: 75032333

Národní památkový ústav
Správa státního hradu Kunětická hora
533 52 Staré Hradštitě
tel.: 466 415 428 IČ: 750 323 333
Tisk Colosseum